

Özel Sektör Öğretmenleri ile Görüşme

Dilek Atik¹

Dilek: Merhaba arkadaşlar. Bugün buraya özel sektör öğretmenlerinin çalışma koşulları hakkında konuşmak için toplandık, biliyorsunuz. Nereden başlamak istersiniz?

Nazım: Merhaba. Biz çok farklı alanlarda çalışıyoruz. Rehabilitasyon merkezi, kurs, kolej gibi farklı alanlar. Ama çok ortaklaştığımız çeşitli başlıklar var.

Şule: Ben bir özel okulda 10 yılı aşkın süre boyunca çalıştım. Ve ayrıldım. Ayrılırken pek çok faktör vardı bu kararı vermemde. Öncelikle sağlık problemlerinden bahsedebilirim ve bu problemlerin mesleki hastalık olduğundan bahsedebilirim. Uzun yıllar boyunca çok yoğun bir tempoda çalıştım. 10 yıl 8 aylık bir çalışma süresiydi. Bu süreç içerisinde tempom çok yoğundu ve çok fazla ayakta kalmayı gerektiren, çok fazla yürümeyi gerektiren bir işim vardı. Bu yüzden bazı ortopedik problemler yaşadım ve bu problemlerin sonucunda artık yataktan kalkıp işe gidemeyecek duruma geldiğim anda da durmam gerektiğini ve fizik tedavi sürecine başlamam gerektiğini fark ettim. Ama tek faktör bu mesleki hastalık da değildi. Aynı zamanda mental olarak da çok zorlandığım bir sürece girdiğimi fark ettim. Bir tükenmişlik yaşadığımı fark ettim. Ve bunun temelinde de çok yoğun çalışmak ve iş yaşam dengesini kuramayacak kadar yoğun bir tempoda olmak vardı. Ders saatlerimizin çok fazla olduğundan bahsedebilirim. Özel okulda sadece derse girmezsiniz. Bunun yanında çok fazla iş kalemi olur. Tören hazırlamak, etkinlik hazırlamak... Ortaokulda çalışıyordum. Yoğun bir sınav yükü. Hem Milli Eğitim Bakanlığı sınavlarını uygularsınız hem de okulun kendine has işlediği müfredatın sınavlarını uygularsınız. Onun dışında ciddi bir performans beklentisi vardır özel okul olduğu için. Veli ayağı çok yorucudur, çok yoğun toplantılar yapılır, sık toplantılar. Bu yoğun temponun ardından mental olarak da çok zorlandığımı ve tükendiğimi hissederek ayrılma kararı vermiştim. Ek olarak tabii ki maaşlardan da bahsetmek gerekiyor. Bu kadar yoğun bir temponun karşılığını almak mümkün değil. Ama o maaşla düzgün kaliteli bir hayat yaşamamanın hiçbir şansı yoktu. Çoğumuz sadece kirayı karşılayıp geri kalan

¹ sevincivan1@gmail.com

masraflarımız için hep özel ders vererek bunu sürdürmeye çalışıyorduk yıllar boyunca. Hem işte gün boyu yoğun bir tempo hem ardından özel ders temposu derken gerçekten insan tükenmişliğe doğru gidiyor. Bir de ek olarak zor bir öğrenci profili olduğundan bahsedebilirim özel okullarda. Veliden çok fazla destek alamadığınız ve öğrencilerin de hedefsiz bir profili olduğundan bahsedebilirim. Sanki okula sadece vakit öldürmek, günü kurtarmak üzerine gelen bir öğrenci profili. Öğrencinin üzerine gittiğiniz zaman, akademik başarısı için üzerine gittiğiniz zaman veliden tepki alabiliyordunuz. Yani işte ödev yapmıyorsa çocuğumu zorlamayın, sınavdan düşük alıyorsa zorlamayın, siz bonus puan verin gibi bir tepkiyle de karşılaşabiliyorduk. Öğrencinin motivasyonu çok düşük olduğu zaman da siz de bir öğretmen olarak uğraşmayı bırakmak istemiyorsunuz, o öğrenciden vazgeçmek istemiyorsunuz. Yine de sınıfta en yüksek performansınızı sergileyip öğrencilerin dikkatini çekmeye çalışıyorsunuz. Onu motive etmeye çalışıyorsunuz. Ve bu da yine hem çok yorucu hem de sonuç alamadığınız bir sürece gidiyor. Yine veliden destek alamadığımız için. Şimdilik bunlardan bahsedebilirim.

Nazım: Türkiye'de özel eğitimle ilgili genel olarak kolejler, okullar falan bizim genel olarak pedagojik olarak değerlendirdiğimiz bir özel eğitim yok. Eğitim göremeyecek ya da daha farklı bir müfredata tabi olmak isteyen insanların eğitimi gibi değil de daha kalifiye özel insanların eğitimi gibi algılıyorduk biz bunu. Ama Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı'nın özel sektöre dair çok hızlı teşvikleri oldu. Bu teşvikleriyle beraber çok hızlı bir okullaşma süreci oldu. Ve bir nevi özel okullar diploma satıyor, diploma pazarlıyor ve beyler de bunu öğrendi. Öğrencilerine daha paralarıyla not satın alabildiği, diplomalarını çok kolay alabildiği ve devlet okullarından farklı bir işe tabi tuttuğu bir süreç işliyor. Biz özel sektör öğretmenleri de biraz ne oluyor bu okullarda? Adeta öğretmenlik değil, oyalama, bakıcılık gibi bir pozisyona düştük ne yazık ki. Benim gördüğüm böyle bir sorun da var.

Şule: Özel okulda eğitimcilikten ziyade müşteri memnuniyeti algısı olabiliyor. Veliyi, müşteriyi memnun edelim. Ama bu sizin pedagojik ilkelerinizle çelişebiliyor. Yani eğitim, öğrenciyi ve veliyi hep memnun etmek üzerine kurulu değil. Bambaşka ilkelerin üzerine kurulu. Burada da bir çelişki yaşanıyor. Burada da yapmanız gereken bir öğretmen olarak, ilkeli bir öğretmen olarak, veliyle ya da okul idaresiyle çatışmaya girebiliyorsunuz. Bu da mental olarak çok yorucu bir sürece gidebiliyor.

Mehmet: Şimdi ben de bir kurs öğretmeniyim. Aynı zamanda geçmişte kolej öğretmenliği de yaptım. Her iki alanda da aslında bulundum. İki tarafı da az çok biliyorum. Özellikle şu konuştuğumuz noktada öğrencilerin pedagojik durumlarına bu okullarda, kolejlerde ya da işte kurslarda onlara nasıl bir eğitim olanağı sunulduğuna, sistemin onlara ne vaat ettiğine ve onları nasıl bir anlamda "yetiştirmeye" çalıştığına bakacak olursak aslında biraz sıkıntılar orada başlıyor. Şimdi özellikle kolej tarafına baktığımız zaman işte bugün ülkede artık geçmişteki gibi değil. Ekonomik çatalara göre, böyle standartlara ayrılan bir kolejleşme söz

konusu. Aslında baktığınız zaman arkadaşlar yani çok uç noktada, çok varsıl insanların, varsıl ailelerin çocuklarının gittiği kolejler var. Oradan biraz daha düşük standarttaki gelire sahip ailelerin çocuklarının gittiği kolejler ve buradan da biraz daha indiğiniz zaman artık ya işte çok ayakaltı fiyatlarla işleyen ya da işte merdiven altı diyebileceğimiz kolejler ortaya çıktı. Şimdi bunun temel nedeni de aslında kamusal eğitimin bir yandan artık sektöre uğratılması, yok edilmeye çalışılması ama bir yandan da özelleşmenin, vahşi bir özelleşmenin ülkeye böyle çığırından çıkacak bir şekilde sokulmak istenmesi ve ben şimdi öğretmen olarak kursta da kolejde de öğrencilere bakıyorum. Yalnızca ve yalnızca var olan sınav sistemine, bu eleyici sınav sistemine dönük ve öğrenciyi tek bir süzgeçten geçiren, onları bir elekten geçiren ve sonrasında da aslında dönüştürmeye çalışan, kendi istediği sistemine dönüştürmeye çalışan bir eğitim anlayışı söz konusu. Siz öğretmen olarak özellikle pedagojiyi iyi bilen; öğrenci yetiştirmenin sorumluluğunu, öğrenciyi gerçekten sorgulayıcı, düşünce üretici, eleştirel bir alandan çocuğa bakacak bir şey yapmak istiyorsunuz. Böyle binlerce öğretmen olduğuna eminim. Ama bu öğretmenler de zaman içerisinde bu sistemin altında eziliyorlar. Böyle bir durum söz konusu. Sıkıntı çünkü öğrenciyi sabah 8'de, 9'da okula getirip, kolejler için getirip işte devlet okullarındaki gibi 3'te, 4'te ders bitirip ama bu ders bitiminin aslında sözde lafı güzaf olduğu ve bundan sonra da 3 saat, 4 saat boyunca etütlerin, bire birlerin yazıldığı bir sistemin içerisinde her şeyin başında çocuk zaten tamamen ambale olmuş, bütün bilinci sadece sürekli beynine enjekte edilmeye çalışılan bilgilerle dolan ve bundan dolayı da dönem sonunda ne fizyolojik, ne zihinsel, ne bilişsel düzeyde bir gelişim gösterebilen bir birey haline geliyor. Bunun içerisinde zorlanan öğretmen -sürekli niceliğe, niteliğe değil niceliğe zorlanan öğretmen- hem bu okulların içerisinde tırnak içerisinde sözleşmede "fix ücret" dediğimiz yani ne yaparsan yap ne kadar çalışırsan çalış, kanunun içerisindeki saatleri aşmak pahasına hem hafta sonu hem hafta içerisinde aşmak pahasına çalış, çalış, çalış ama bundan daha fazlasını istemeyeceksin. Fazla mesai ücreti almayacaksın. Ama bu çocuğa benim istediğim her şeyi vereceksin diyerek öğretmeni de sürekli ayağı kuruma geri geri giden bir pozisyona çekiyorlar ve insanlar öğretmenlik mesleğinden sürekli soğumakla birlikte her yıl yüzlerce, belki binlerce öğretmen istifa ediyor. Mesleği bırakıyor daha doğrusu. Bir facia. İkinci bir facia da bu öğretmenleri gören çocuklar öğretmen olmak istemiyorlar. Yani biz alana, Türkiye'ye, Türkiye'nin geleceğine yeni öğretmenler yetiştirmekten artık kopmuş durumdayız. Bunun da temel nedeni neoliberal vahşi bir düzende bu özelleşme politikaları.

Nazım: Özel eğitimle ilgili hocalarım, benim gördüğüm başka bir ayrım da var. Mesela uzun yıllardır özel sektörde eğitim veren kurumların bir kültürü oluşuyor. Bu okullar belli bir sosyal tabakadan öğrenci alıyorlar ve bir sistemle devam edebiliyor. Velinin öğrenciye ödediği ücretin karşılığı olarak sürekli öğretmeni veya okulu tehdit etmek durumu söz konusu. Ama eğitimde bu şekilde hızlı bir özelleştirme sürecinin açılmasıyla beraber piyasa algısıyla yeni açılan okullar daha çok ekonomik kaygılarla veli ve öğrenci karşısında daha geri bir tutum alıyorlar. Yani, eğitimi önceleyen, başarıyı önceleyen bir tutumdan ziyade kazancı

önceleyen bir tutum içine giriyorlar. Bu da doğal olarak, sektörde çalışan biz öğretmenlerin de insanları bir, yani öğrencilerimizi bir öğrenci olmaktan ziyade bir meta gibi görmemize ve kurumların da öğrenciyi ve veliyi bir meta gibi görmelerine sebep oluyor. Yoksa, dünyanın birçok yerinde aslında özel eğitim var ve bizim ülkemizdeki bir vahşi sistemle de devam etmiyor, aslına bakarsanız. Ama bu kadar hızlı bir şekilde bir yaygınlaşma söz konusu değil. Yani, kamudaki özel eğitim ve özel eğitim arasında bir oranlama yapıldığı zaman —bu %2'lere, %3'lere karşılık gelen bir oranken— bizim ülkemizde bu oran neredeyse %30'lara yaklaşmış durumda. Hele hele kentlerde, kamu okullarında neredeyse öğrenci kalmayacak duruma geldi. Bu da doğal olarak, dediğim gibi hızlı piyasalaşmanın hem öğretmen hem öğrenci ve benim nezdinde yarattığı böyle ciddi sorunlarımız var aslında.

Ali: Ben de Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'nde çalışan bir eğitim emekçisiyim. Aslında şöyle, özel sektör öğretmenlerinin yaşadığı sorunlar ortada, arkadaşlar çok da güzel özetledi. Bu sorunlar içerisinde —yani özel sektör öğretmenlerini bir çatı olarak alırsak— özlük hakları en kısıtlı olan grup özel eğitim öğretmenleri; Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'nde çalışan eğitim emekçileri. Ben bunun şundan kaynaklı olduğunu düşünüyorum: Nihayetinde içinde yaşadığımız düzen “devlet artı sermaye” diye formüle edebileceğimiz iki temel faktör üzerine inşa ediliyor. Ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde aslında genel anlamda rehabilitasyon merkezlerinin işleyişi tam bir devlet-sermaye işbirliğine dayanıyor. Şöyle ki, rehabilitasyon merkezlerinde ücretlendirme veliye yapılmaz. Ücretler veliden alınmaz. Çocuk başına, ders başı fatura kesilir ve bu faturalar devletten tahsil edilir, patron tarafından. Nihayetinde burada bir sermaye var. İşte okulun belli giderleri var ve işte o okulu açmak için ortaya bir sermaye koyması gerekiyor birinin. Sermayedar da aslında kârını devletten elde eder. Bir devlet-sermaye işbirliğinin en klasik ve net yansımasıdır. Ben bunu birazcık da, hastaneye giden hasta başına para alan yeni moda şehir hastanelerine benzetiyorum. Rehabilitasyon merkezleri de birazcık böyle. Böyle olduğu için aslında burada bin bir türlü hukuksuzluk da dönüyor: Rapor ihtiyacı duymayan çocukların rapor almasından, aslında derse girmeyen çocuk adına ders yazılmasına kadar bin bir türlü hukuksuzluk görülüyor. Ve aslında öğretmenler de bu hukuksuzluğun paydaşı yapıyor—zorla. Çünkü işte buna itiraz ettiğin yerde seni hiçbir kurum çalıştırmıyor. Dolayısıyla bu hukuksuzluğun paydaşı olurken öğretmenler özel eğitimle ilgili yapılan hiçbir düzenlemenin paydaşı halinde değil. Orada paydaş olanlar aslında patronlar, sermayedarlar. Bu sermayedarlar için şöyle kriterler de yok: İşte bu sermayedarın eğitimci olması gerekiyor, eğitim fakültesi mezunu olması gerekiyor ya da rehabilitasyon merkezinden ötürü bir sağlıkçı olması gerekiyor gibi bir kriteri de yok. İsteyen herkes özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi açabiliyor. Ve dahi aslında bundan daha da kötüsü şu: Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde özel eğitim öğretmeni çalıştırmak zorunda değil. Başka meslek gruplarından belli sertifikalar aldırıp, özel eğitimci diye çalıştırılabilir.

Ayşe: Lise mezunları da dâhil.

Ali: Lise mezunları da dâhil, iki yıllık çocuk gelişim mezunları da dâhil. Ya, burada kritik olan nokta şurası: O insanlar da nihayetinde —işte belli işsizlik ve aslında toplumsal sebeplerden ötürü— sertifika alıp buralarda çalışıyorlar. Ama nihayetinde, özel eğitim uzmanlık gerektiren bir alan. Burada bir üniversite okumak, staj yapmak ve belli açılardan uzmanlaşmak gerektiriyor. Çünkü özel eğitim derya deniz. Hali hazırda özel eğitim öğretmeni bulunmayan birçok kurum olduğunu ben biliyorum. Buralarda eğitim kalitesini siz düşünün. Zaten aslında eğitim kalitesi de çok dert değil; öğretmenlerden bir nevi gardiyan olması bekleniyor. Çünkü bu çocuklardan toplum rahatsız oluyor ve birilerinin bu çocukları belli saat aralığında tutması gerekiyor. Orada Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri bir hapishane, öğretmen, gardiyan ve aslında orası da bir kapatma yeri gibi görülüyor. Algılandığı yer, biçim de burası. Çok belli birkaç kurum haricinde, aslında Türkiye'deki Özel Eğitim ve Rehabilitasyon sisteminin çalışma şekli bu. Bunun dışında, biz —özellikle özel eğitim öğretmenleri, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri'nde çalışan eğitim emekçileri— sömestr

veya tatil haklarına sahip değiliz. Bir yıl boyunca çalışıyoruz. İki haftalık senelik izin hakkımız var. Onun dışında herhangi bir hakka sahip değiliz. Beş gün, sekiz saat yani haftada kırk saat çalışıyoruz.

Mehmet: Özel öğretim kurumlarındaki diğer öğretmenlere bu tatil haklarının hiç yansımadığını görüyoruz.

Ali: Yok, hiç yok. Onun dışında 40 saat derse giriyoruz. Teneffüsler bazen oluyor, bazen olmuyor. “Blok ders” denilen bir sistemimiz var. Blok ders, eğer çocuk geç geldiyse, biz blok dersi alıyoruz. Hiç sağlıklı bir yöntem değil. Bu çocukların dikkat süresi diğer yaşlılarından daha düşük. Dolayısıyla, esasında normal şartlarda ders saatlerimizin daha kısa olması gerekirken, biz daha uzun ders işliyoruz. Çünkü o çocukların teneffüste dışarıya çıkarılması da sermayedar açısından -yani patron açısından- bir güvenlik riski. Çocuğun başına herhangi bir şey geldiğinde, soruşturma açılacak. Bu noktada, dışarıya çıkarttığında çocuğun başında beklemek zorundasın. Esasında teneffüs hakkımız da yok. Diğer taraftan asgari ücretin biraz üstünde çalışıyoruz. Ben birçok arkadaşımı biliyorum, mesleğini yapabilmek için ek iş yapıyor. Bakın yaşamak için değil, hayatta kalmak için değil, kirasını ödeyebilmek için değil -mesleğini yapabilmek için. Burada, başta özel ders olmak üzere, birçok ek iş alanlarında çalışan arkadaşımı biliyorum.

Mehmet: Tabii, şimdi böldüm, özür dilerim ama... Yani şimdi mesleği bırakan arkadaşlardan bahsettik az önce. Yapamayan ya da işte atama mağduru olan, mülakat mağduru olan öğretmen arkadaşlar -beş on yıl içinde- 300 civarında arkadaşımız zaten intihar etmiş. Bunun haricinde, geçen yıl sadece en azından 5-6 tanesinden haberimiz var. İnşaatlardan düşen arkadaşlarımız var, bu şekilde can veren arkadaşlarımız var.

Ali: Diğer taraftan, maaşlarımız asgari ücret üzerinden gösteriliyor. Eğer şanslıysanız ve asgari ücretin biraz üstünü alıyorsanız -biraz üst dediğimde şöyle maksimum 30 alıyorsanız- asgari ücret üzerinden gösterilir sigortanız. Geri kalan kısmı elden alırsınız. Yine bu da, aslında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinin sıkı sıkıya bağlı olduğu bir ilke gibi adeta. Çünkü bunu reddettiğiniz zaman başka bir yerde çalışma şansınız da yok.

Ayşe: Bizde de artık öyle yani. Sizde ama şikayet olsa bile değiştirilebilecek bir durum yok; çok kemikleşmiş yani.

Ali: Tabii tabii. Ve bizim aslında -işte o yasal düzenlemelerimiz de- diğer öğretmenlerin yasal düzenlemelerinden çok daha kötü. Dolayısıyla, aslında Özel Sektör Öğretmenleri Sendikası yaz tatillerinde öğretmenlerin ücret alması için kavga ederken, bizim böyle bir yaz tatili uygulamamız yok. Bunun için kavga da edemiyoruz nihayetinde. Aslında bir aşama daha atlaması gerekiyor özel eğitim öğretmenlerinin- özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan eğitim emekçilerinin.

Ayşe: Bir şey sorabilir miyim hocam? Bir de benim çalıştığım bir kurumda “gölge öğretmenlik” diye bir şey vardı ve herhangi bir insanı tutup getirip gölge öğretmen yapabiliymişsin gibi, herhangi bir vasıf gerektirmeden, öğretmene kısmen alternatif olarak getiriyorlardı. Orada öğretmenin saat ücretini, günlük mesaisini düşürerek azaltıyorlardı; öyle bir sistem kurmaya da çalışıyorlardı.

Dilek: Bir de böyle bir risk var sizin sektörde değil mi gölge öğretmenlik?

Ali: Tabii tabii. Şimdi gölge öğretmenlik de nihayetinde bizim mesleğimizin bir alanı çünkü özel eğitim öğretmenliği belli bir akademik alanda sıkışmış bir öğretmenlik biçimi değil. Özel eğitim öğretmenliğinde bizim çalıştığımız beceriler, günlük yaşam becerileri. Dolayısıyla, günlük yaşamın içerisinde biz çalışabiliyoruz. Gölge öğretmenlik de aslında okula çok sıkıştırılıyor ama sadece okul alanında değil, evde de. Yani, bir bütün çocuğun hayatının bütününü kapsayacak biçimde yapılan bir öğretmenlik faaliyeti. Bunun için elbette bir uzmanlık gerekiyor ama orada uzmanlık aramıyorlar. Daha da kötüsü, daha da fenası şu, derse girecek öğretmenlerde de uzmanlık aranmıyor ki. Yani, derse girecek öğretmenler belli bir sertifika alıp, bu sertifikada yanılmıyorsa toplamda 36 saat -36 saatlik bir sertifika alıp, o sertifikadan sonra derse girme hakkı kazanıyor. Ama o 36 saatlik sertifikayı da hâlihazırda izlemesen de olur. Çünkü çok palyatif bir sınav yapılıyor. Bu sınavın içeriği o kadar ayırt edici de değil. Sertifika, kısacası herkese verilebiliyor. Gün geçtikçe de bu sertifikayı alacak meslek gruplarının sayısı arttırılıyor. Çünkü burada sermayenin böyle bir ihtiyacı var. Bir şekilde maaşları düşük tutarak çalıştıracak kişi bulması gerekiyor.

Nazım: Hocam, ben birkaç şey merak ediyorum. İşin açığı, mesela özel eğitime muhtaç olan bu insanlar, doğal olarak yani adı üstünde özel eğitime muhtaç olan bu kişiler, daha profesyonel ve çok daha özenli olunması gereken bir durumken, senin bahsettiğin durumda inanılmaz bir istismar durumu söz konusu. Yani, sosyal devlet mantığıyla birinden -sermayedardan- böyle bir hizmet satın alınıyor ve devlet bu alana bir para aktarıyor. Fakat para aktardığı kişileri sağlıklı bir denetim sürecine tabi tutmuyor. Bu alanda çalışan insanların ne yaptığı, ne ettiği, nasıl çalıştığı ile ilgilenmiyor. Bunlarla ilgili ki dediğim gibi kendini savunamayacak, her şekilde muhtaç olan bu insanlara karşı, hem öğretmen eziliyor hem burada o öğrenci ciddi bir mağduriyet yaşıyor. Ve inanılmaz bir şekilde de peynir ekmek gibi sertifika dağıtıldığı görülüyor ve en savunmasız insanlara daha vahşi bir düzen söz konusu. Korkunç bir şey bu işin esası. Yani, bu alanda mesela şikâyet mekanizması hiç doğru düzgün çalışmıyor mu? Ne yapıyor? Yani, bir değerlendirme yapacak olursak, nasıl denetlenebiliyor?

Ali: Ya aslında şöyle: Yıl 2025 ve çok geç kalmış bir uygulama bu sene hayata geçirilmeye çalışılıyor. O da şu, eskiden kamera sistemi vardı. Birkaç sene önce geldi o da. Ondan önce kamera sistemi de yoktu. Sadece imza üzerine, bir işte iyi niyete, güven üzerine kurulu bir sistemdi. Bu sene yüz tanıma sistemi getirildi. Bu bir gelişmedir, önemli bir gelişmedir ama nihayetinde sistemin kendisi bozuk olunca tek başına işe de yaramıyor. Yani şimdi insanlar bir şekilde sertifikalı

kalıyor, bunu denetlesen de aslında yasal olarak senin önünü açtığın bir şey onun sertifika alması. Diğer taraftan, bizim ücretlerimiz şu şekilde belirleniyor: Patronlar, her senenin başında -asgari ücret görüşmelerinden yaklaşık 15 gün sonra- devletle, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile oturur ve bir anlaşmaya varmaya çalışırlar. Ders başı ücreti üzerine. Bu ders başı ücretlerini belirleme konusunda bir masa kurmuş. O masanın asla ve asla bir yerinde öğretmenler oturmaz. Bu konuyu değerlendirip, işte “ücretlendirmenin şu kadar olması gerekiyor” diye söyleyecek kişiler -en nihayetinde o dersi veren öğretmenken- asla sürecin paydaşı olarak ele alınmaz. Diğer taraftan, sürecin o paydaşı olarak ele alınmadığı zaman geriye kalan tek şey aslında çocukların hayatı, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin özlük hakları vs. yerine sadece ve sadece rakamlar oluyor. Patronlar ve devlet arasındaki pazarlık oluyor. Burada aslında ne eğitim kalitesi artabiliyor... Ne öğretmenlerin aslında özlük hakları bir biçimde yerine getirilmiş oluyor. Sadece ve sadece rakamlar konuşuluyor. Ve bu rakamlar üzerinden aslında çok büyük bir kitlenin hayat kalitesi etkileniyor.

Mehmet: Sizin alanınız, branşınız neydi?

Ali: Özel eğitim alan öğretmeni.

Mehmet: Alan öğretmeni... Yani kimlere bakıyorsunuz?

Ali: Ben hepsine bakabiliyorum.

Mehmet: Yani otizm vs. hepsi var.

Ali: Bütün engel grupları ile ben çalışabiliyorum.

Mehmet: Nasıl sıkıntılar doğuyor, başınıza geliyor, ne oluyor?

Ali: Aslında her şey başımıza gelebiliyor.

Mehmet: Ya da ona ilişkin nasıl sizi koruma altına alıyorlar? Kurum, işveren, yönetici vs.

Ali: Herhangi bir koruma altına falan alınmıyoruz. Nihayetinde biz... Aslında şöyle, ben çocuklar tarafından ısırıldım. Yüzüm, gözüm çizildi falan ama ben birazcık daha şanslıyım çünkü daha gücüm kuvvetim yerinde, bir şekilde o çocuğu zapt edebiliyorum. Özellikle kadın öğretmenler bu konuda cefa çekiyorlar. Ve bu çocukların bir mahremiyet algısı yok. Mahremiyet algısı olmadığı için, öğretmen çok çabuk suçlanabilir. Kendini çok çabuk suçlu pozisyonda da bulabilirsin. Dolayısıyla, aslında her sabah bir özel eğitim ve rehabilitasyon emekçisi, sabah kalkıp okuluna gittiği zaman binbir türlü riskle karşı karşıya kalıyor. Bu çocukları tutmak, çocuğun başına bir şey gelirse öğretmen sorumlu. Çocuğun mahremiyet algısı olmadığı için herhangi bir abuk durumda öğretmen sorumlu. Diğer taraftan o çocuğun orada bulunduğu vakit boyunca başına gelebilecek her şeyden öğretmen sorumlu. Bütün bunların karşılığında, öğretmenin karşılaştığı ücret ve

yaşam koşulları oldukça kötü. Onun dışında zaten biz günde 8 saat derse giriyoruz.

Mehmet: En büyük sorun bu zaten.

Ali: Tabi tabi. Olağanüstü yapılandırılmış bir eğitim sistemi. Özel eğitim ve rehabilitasyon alanı.

Mehmet: Şimdi günde 8 saat... 4 saati aşmaması lazım yani.

Ali: Tabi tabi. Günde 8 saat, 8 ayrı çocukla denk gelmek -o çocuklara bir program hazırlamayı geç- verimli olmayı bile çok çok öteliyor. Diğer taraftan, bizim derslerimiz oldukça ağır geçiyor. İlk saatteki öğrenciyle sekizinci saatteki öğrencinin aldığı eğitim de kesinlikle bir olmuyor.

Nazım: Sizin meslekte yıpranma payınız bizim diğer meslektaşlarımıza göre çok daha ağır. Bu işi sağlıklı bir düzeyde -böyle bir öğrenci profili ile -10 yıl ya da 15 yıl yapmak, bizim alanda 30 yıl yapmaya eşdeğer bir durumdur diye düşünüyorum.

Şule: Destek mekanizmanız yok, stres seviyeniz daha yüksektir.

Mehmet: Fiziksel de bir iş olduğu için yani sadece teorik bir anlatım öğretmenliği değil. Bir de sorumluluğu üzerinden atan kurumun, işverenin, patronun ya da yöneticinin sorumluluğu üzerinden atması, kamera sistemine de herhalde maruz kalmanıza neden oluyor.

Ali: Sınıflarının, kapılarının pencereli olması... Veli istediği zaman gelip o pencereden dersi izleyebilir. Velinin bunu istemesini, arzulamasını anlıyorum ama nihayetinde oradaki öğretmen ve öğrenci ilişkisini zedeleyen bir yerde de duruyor bunun bu şekliyle yaşanması. Ama tabii, işte orada öğretmenin çok söz hakkı da yok açıkçası.

Nazım: Bir şey daha merak ediyorum hocam. Mesela bu kurumlarda hizmet alan çocuklar veya ailelerinin sosyoekonomik yapılarına dair. Yani şimdi, sonuçta devlet kamusal anlamda böyle bir hizmeti özel eğitime muhtaç olan ailelere verebileceğini söylüyor fakat yeteri kadar ödenek ayırmadığı için patron bu devletten aldığı ödenekle orantılı olarak işte bunu öğretmene yansıtıyor, işte buradaki harcamalarını planlıyor falan. Tabi ki yine en kârlı olan patrandur, buradaki sermayedarlardır. Ama yani, genelde alt sınıf ailelerin çocukları bu tip yerlerde hizmet alıyorlar. Ve ailelerin de sosyoekonomik yapıları nedeniyle, buradaki sanırım istismara ya da işte buradaki kötü koşullara zaten kendisinin yönetemeyeceği -bu şeyi yapamayacağı- bir durumda böyle bir hizmete sanırım onlar da çok mecbur kalıyorlar.

Ali: Hocam, daha ötesi bir şey söyleyeyim. Kimi aileler aslında şu şekliyle kurum sahipleriyle anlaşıyor. Çocuğunu götürmüyor. Ama belli bir imza atıyor çocuğun

eğitim aldığına dair. Bu imza karşılığında patron devletten aldığı paranın bir kısmını aileye veriyor.

Nazım: Aileye vererek bir istismar yaratıyor. Çocuğunu kullanıyor.

Ali: Bu başka bir sistem. Bu artık yeni yüz tanıma sistemiyle beraber nereye gelir bilmiyorum ama bugüne kadar bunlar yapılan ve gördüğümüz örneklerdir. Diğer taraftan, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde dediğim gibi sosyoekonomik olarak daha düşük gelir seviyelerine sahip ailelerin daha yoğun olarak hizmet aldığı bir alan. Belli bir sosyoekonomik durumda olan aileler, sadece rehabilitasyon merkezi değil, ek özel derslerle çocuğunu destekleyebiliyor. Çünkü özel eğitimin tüm gruplarında, haftada en az 8 saat özel eğitim alması gerekiyor. Özel eğitim hizmeti alması gerekiyor ki belli bir gelişme aşaması kaydedilsin. Bu anlamıyla, sosyoekonomik olarak daha kötü durumda olan ailelerin bunu karşılayamadığını görüyoruz ve devletin burada sağlayabildiği sadece haftalık iki saat. İki saatin üzerini devlet karşılamıyor. Dolayısıyla, haftada iki saatle herhangi bir özel eğitim gereksinimine sahip olan bir bireyin bir çocuğun -gelişmesi mümkün de değil. Zaten otizimli bir öğrenciyle haftada 2 saat çalıştığın zaman, gelecek hafta geldiğinde o yok yani, geçen hafta çalıştığın şey yok olmuş oluyor. Bu tabi öğretmenlerin de motivasyonunu düşürüyor, ailenin de motivasyonunu düşürüyor. Kısacası, Türkiye'deki özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi sistemi iyi bir eğitim sistemi değil.

Mehmet: Bir de rehabilitasyonla ilgili son olarak benim aklımda şu imza usulsüzlüğü vardı galiba. Onu da biraz açabilir misin? Merak ettim.

Ali: Hocam, şöyle: O da girmediğin derse imza atmanı istiyorlar. Ve sen onu atmak zorundasın, yani bir şekliyle. Çünkü girmediğin dersten para alacaklar. Diğer taraftan, eğer öğrenci seninle değil de başka bir arkadaşınla da derse girmiş olabilir. Ama işte derse girdiği kişi, örneğin bir psikolog ise psikoloğa bütün modüller yazılamıyor. Sana yazılacak modülden doğru onunla derse girdiyse senin onun yerine de imza atmanı bekliyorlar. Ya da çocuk hiç gelmemiştir. Yine, aslında almadığın dersin imzasını atmanı istiyorlar. Buradaki kritik nokta da şurası, çocuk gelmemiş. Sen derste diye imza atıyorsun. Çocuğun dışarıda başına bir şey geldiği an, sorumlu sensin yine. Ama bunu yapmadığın durumda da çalışmıyorsun. İşsizsin...

Mehmet: Ve burada mesela hukuki olarak arkadaşların başlarına neler geliyor? Senin başına bir şey geldi mi? Bu alanda bir şey olup da böyle bir usulsüzlükle bunun sorumluluğunun sana hukuki boyutta yıkıldığını ya da başka arkadaşlara örnekleri var mı?

Ali: Ben henüz görmedim ama duyduğum kimi örnekler var. Ve bu insanların başlarına geliyor, hâlihazırda bir realite. Ama benim birebir de karşılaştığım bir şey olmadı henüz. Ama ben meslekte henüz yeniyim yani. Daha dördüncü yıl. Görece de, işte başkent olmasından ötürü denetimin daha yüksek olduğu bir yerde

çalışıyorum. Ama özellikle Anadolu'da neler oluyor neler... Yani ben şeyi hatırlıyorum: Daha üniversite dönemindeyken Konya'da birçok kurumun kapandığını hatırlıyorum, sırf bu usulsüzlüklerden ötürü. Ama işte orada da birkaç kurban seçilip onların başa alındığında da meselenin bittiğine inanılıyor ama öyle değil. Sistemin kendisinde bir problem var. Yani şu konuda devletin bir karar vermesi gerekiyor: Ya bunu tamamen özel sektöre bırakacak ya da tamamen devletleştirilecek. Bu şekliyle böyle bir paydaşlık hem aslında öğretmenlerin hem de öğrencilerin ezildiği bir sistem yaratıyor.

Nazım: Mesela özel eğitim alanından mezun olan meslektaşlarımızın, sayı olarak şu an bu alanda hizmet veren kurumlarla karşılaştığınızda -çünkü sermaye ucuz iş gücünü çalışan insan sayısı üzerinden belirliyor ya- ne kadar çok iş talep eden insan olursa, ücretler hızla düşüyor. Ama o işi talep eden insan sayısı azaldıkça, ücretler de yükseliyor. Anladığım kadarıyla bu hizmeti sunan kurum sayısı ile öğretmen sayısı arasında şey var, öğretmen fazla, hizmeti sunan kurum sayısı az. Doğal olarak insanlar patronların istediklerini yapmak zorunda kalıyorlar. Doğal olarak, bu da öğretmen emeğinin sömürülmesine, bu alanın da sağlıklı bir şekilde yürütmesine izin vermiyor.

Ali: Aslında şöyle: Patronların önü açılıyor burada. Dil konuşmacı yerine odyolog çalıştırıyor. Dil konuşma terapisti bambaşka bir alan, odyoloji bambaşka bir alan. Ama dil konuşma terapisti yerine odyolog çalıştırıyor. Özel eğitim öğretmeni yerine çocuk gelişimci çalıştırıyor. Okulönceci çalıştırıyor. Başka başka alanlardan, hatta artık psikolog çalıştırabiliyor. Eskiden psikologlar psikolog görevi için rehabilitasyon merkezlerindeyken, artık derse girmek için sertifika alma hakkına sahipler. Ve o insanları da aslında çok kötü koşullarda çalıştırıyorlar. Diğer taraftan, genel anlamıyla şoförün, oradaki diğer eğitim emekçilerinin durumları çok kötü ama bunlar resmi de değil. Çünkü bir yerde servis olduğu zaman bunun belli koşulları var, kriterleri var. Rehabilitasyon merkezleri bu kriterleri karşılamamak için de servis yokmuş gibi gösteriyor. Rehabilitasyon merkezleri hukuksuzluğun hukuk olduğu alanlar aslında. Orada hukuksuzluk bir hukuk.

Ayşe: Ben biraz farklı bir şey soracağım. Sizin tatiliniz senede iki hafta ya... Seminer, hizmet içi eğitim gibi çalışmaların katkısı ayrıca tartışılır. Bizlerde de yapıp yapmama, ne kadar işe yarıyor, o da tartışılır. En azından bir nebze, neyin nasıl yapılacağına dair bir çerçeve çizebilmek için iyi kötü bir şey yapılıyor. Sizde bu kadar gölge öğretmeninden, lise mezunu, üniversite mezunu öğretmenlere kadar farklı öğretmenler birlikte çalışıyor; problemler ortak. Ve bu ortak problemleri çözebilecek herhangi bir eğitim alanı açılıyor mu? Bir de disiplinler arası çalışmalar gerektiren oyunlar geliştirip, her çocuğa başka bir etkinlik düzenlemek gerekebilir. Bu gibi durumlarda kaynağı kendiniz mi yaratmak zorunda kalıyorsunuz?

Ali: Hizmet içi eğitim yok, bizim kırtasiye ödeneğimiz yok. Diğer taraftan çoğu kurumda materyaller çok eksik. Materyalleri öğretmenin vicdanına bırakmış

durumdalar. Öğretmen eğer kendi cebinden alır, kullanmak isterse ancak öyle materyal oluyor. Yoksa materyal olmuyor. Çünkü dediğim gibi, orada aslında bir eğitim kalitesi ve eğitim içeriği önemli değil. Fatura başına belli bir ücret alındığı için, o eğitim kalitesini sermayedar önemsemiyor. Diğer taraftan özel sektör öğretmenlerinin çalıştığı kimi alanlarda -kolejde, kursta- belki orada bir para ticareti döndüğü için veliyle, bunlar ekstra önemli hale gelebiliyor ya da böyle gösterilmek istenebiliyor. Ama özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde böyle gösterme gereği bile duymuyorlar. Dolayısıyla materyali yine öğretmen alırsa eğer kullanılıyor, almazsa materyal yok. Diğer taraftan, bizim bir müfredatımız yok. Bizim bir programımız yok. Bizim için her çocuğun müfredatını kendi öğretmeni ayarlar. Yani bizim takip ettiğimiz bir müfredat yok. Bu, işimizin gereği. Ama işte bir çocuk hakkında program yazarken, günde sekiz saat derse giren bir öğretmen eve geldikten sonra sekiz adet program yazamaz. Yani bu, eşyanın tabiatına aykırı bir durum. Ama beklenen de bu. E, bu da karşılanmıyor.

Ayşe: Bir de otizmin ne olduğunu bilmeyen birisinin -kesinlikle üsttencilik olarak söylemiyorum ama- neyin ne olduğunu tam olarak bilmeyen bir insanın, herhangi bir durumda o çocuğa karşı bir şey geliştirebilmesi nasıl mümkün olacak? Sağlık alanında “kışkırtılmış sağlık” diye geçiyor ya kavram, şimdi bizde geline nokta da kışkırtılmış eğitim sistemi. Tıpkı şehir hastanelerindeki doktorları birer para birimine çevirmeleri gibi, eğitim sisteminde de geliri odağa alıp eğitimi yok sayıyorlar. Burada sermayedarı besleyip çalışanları bu kadar korkunç bir noktaya getirmeleri ve buna karşı zaman zaman çaresiz kalmak üzücü.

Nazım: Benim anladığım kadarıyla burada özel olan tek şey patron. Öğrenci özel değil. Uygulanan müfredat ya da uygulaması istenen herhangi bir şey özel değil. Öğretmen kesinlikle özel biri değil; herhangi biri olabilir. Özel olan tek şey patron. Burada devletle kurduğu o sermaye ilişkisi. Başka da hiçbir özel bir durum yok.

Şule: Sizin böyle bir zümre çalışma saati ya da ofis saati gibi saatleriniz de yok o zaman.

Ali: Yok.

Şule: Gün içinde hep derstesiniz.

Ali: Hep dersteyiz.

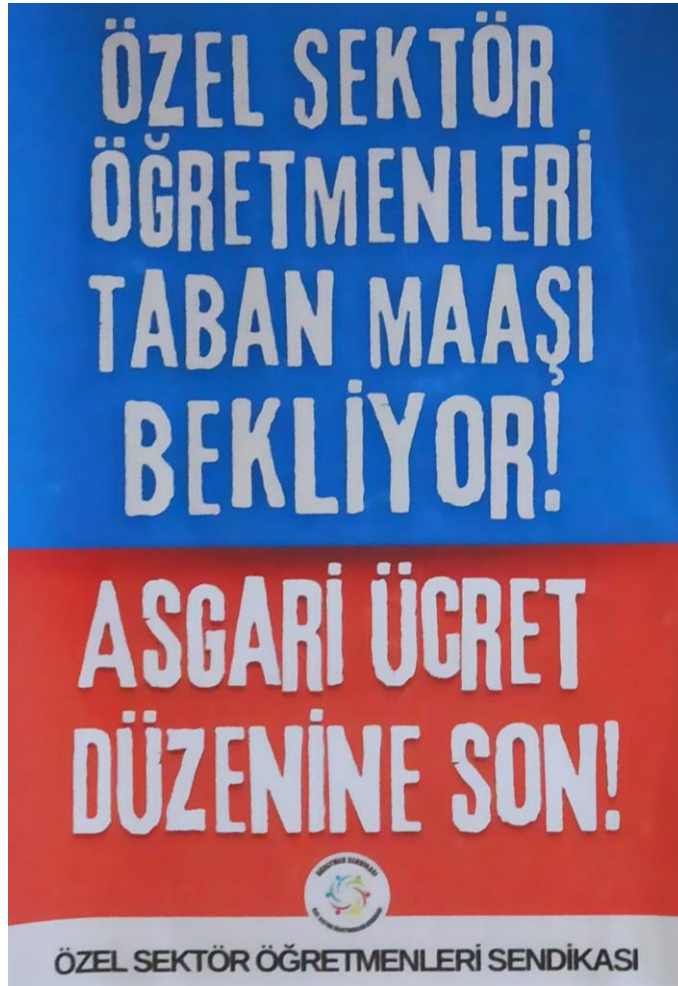
Şule: Veliye geri dönüt verecek zamanınız da yok o zaman. Ya da mola verebileceğiniz saatleriniz de yok.

Ali: O on beş dakika, yirmi dakikalık teneffüs saatlerimizde ya biz telefon görüşmesi yapıyoruz veliyle ya da velilerle; aslında eğer fiziken rehabilitasyon merkezindeyse görüşüyoruz. Dolayısıyla aslında öğretmenin kendi ihtiyaçları için -tuvalet vesaire, sigara içiyorsa, sigara içmesi için falan- kalan süre genellikle 3 dakika ya da 5 dakika oluyor. Koştur koştur bir sistem var. Bu sistemde hocamızın söylediği gibi -aslında güzel de bir ifade- özel olan tek şey patronlar.

Nazım: Bakanlığı bu konuda bir adım atmaya zorlamak gerekiyor. Bu kurumların inanılmaz denetimsiz bir istismar alanına dönüşmüş olduğu algısı oluştu bende şu anda.

Ali: Orada da şöyle, işin handikapı şu: Özel eğitim öğretmenleri genelde mezun olur olmaz atanıyor, memur oluyorlar. Rehabilitasyon merkezinde çalışan özel eğitim öğretmenleri genelde 6 ay ya da 1 yıl arası çalışıyor. Kalıcı bir şekilde çalışmıyor. Diğer meslek grupları da aslında sertifika üzerinde çalıştığı için bu konunun öznesi olarak kendini hissetmiyor ve ortada bir hak mücadelesi, hak arayış mücadelesi yaratmak falan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde bu yüzden çok daha zor.

Nazım: Kamuda da çalışan insanların -yani birçok şikâyetten bahsediyorlardır diyorsun- çünkü burada, yani özellikle bu bir sermaye aktarımı ile sunulan bu hizmet, kamuda da herhalde bu kadar profesyonel sunulmuyor.

Ali: Kesinlikle bu kadar profesyonel sunulmuyor ama orada işte başka kaygılar devreye giriyor. Nihayetinde rehabilitasyon merkezini görmüş bir kişi kamuya atanıyor ve kamuya atandığı zaman özlük hakları rehabilitasyon merkezinden çok çok daha iyi oluyor. Çünkü nereye götürsen -mesela bir özel eğitim rehabilitasyon öğretmenini muhtemelen alıp bir koleje koysan- şöyle tepkiler verebilir muhtemelen: “Siz neyin davasındasınız, ne güzel çalışıyorsunuz” diyebilir. Rehabilitasyon merkezinden çıkıp kamuya atanan öğretmenler için de durum birazcık bu oluyor. Ölümü gösterip sıtmaya razı etmek gibi bir durum.

Nazım: Yani belki kişisel haklar üzerinden muhtemelen bir şey olabilir ama sonuçta ne yapıyorsunuz?

Ali: Veli-öğretmen işbirliğine kesinlikle ihtiyaç var. Özel eğitim ve rehabilitasyon sistemi değişecekse, öğretmen-veli iş birliğiyle değişecek.

Ayşe: Var mı dernek ya da herhangi bir şey? Velilerin birleştiği bir yer?

Ali: Yok. Özel eğitim çok korunaksız bir alan.

Taylan: Ben de biraz vakıf üniversitelerinden bahsedeyim bu noktada. Vakıf üniversitelerindeki sistem de şöyle: Şimdi bizim eğitimin diğer alanlarına çalışılan bütün kurumların önünde “özel” var. Vakıf üniversitelerindekinin önünde “özel üniversite” diye bir şey yok; “Vakıf üniversitesi” diye bir şey var. Çünkü vakıf kuramayan hiçbir yapı üniversite açamıyor. Vakıf olmanın da belli bir açıdan nitelikleri var. Bu nitelikleri karşılayabiliyor olması lazım. Fakat bu nitelikler, vakıf üniversitesi meselesi işte 90’lı yıllarda çıktıktan sonra inanılmaz düşürüldü. Yani şu anda ben de az çok bir şeylerin içerisinde olup, işte belli başlı ticari faaliyetler falan gerçekleştirdikten sonra bir vakıf açıp -veya daha böyle STK gibi hareket ettikten sonra- bir vakıf açıp üniversite açabilirim her an. Şimdi bu vakıf üniversitesi, özel üniversite değil de vakıf üniversitesi denilmesinin belli bir sebebi var dedik. Fakat işte bu sebebi göre hareket ediliyor mu? Edilmiyor. Şu anda İstanbul’da onlarca vakıf üniversitesi var. Sendikamızın bulunduğu gibi binalar tamamı kiralanıp, işte odalar sınıf yapıp orada akademik eğitim veriliyor. Çoğu akademisyenin, araştırma görevlisinin odası yok. Yani Ankara’da nispeten bu durum böyle değil. Daha geniş arazilerde, daha düzgün kampüslerde vakıf üniversiteleri var. Fakat İstanbul’da hem alan darlığından kaynaklı, hem işte vakıf olabilme statülerin çok düşürülmesinden kaynaklı, işte “bina üniversitesi” denen yüzlerce, onlarca üniversite var ve bu üniversiteler insanlara diploma veriyorlar. Belki hatırlanır, işte özellikle de 5-6 yıl oldu, hukuk fakülteleri, her üniversiteye bir hukuk fakültesi açılıyor. Vakıf üniversitesinin hukuk fakültesi açılıyor. Geçmişte az çok avukatlıkta biraz yıl almış insanlar, yine vakıf üniversitelerinde düşük ALES, YÖKDİL ve diğer dil sınavı puanlarıyla akademisyen olarak yazılıp, bu insanlar avukatlık mesleğinin yanında öğretim görevlisi, öğretim üyesi olarak çalışıp insanlara hukuk diploması veriyor şimdi. E şimdi bu kadar nitelikli olması gereken işte, adil adalet sistemini bu kadar yaralayabilecek bir düzen oluşmuş oluyor. Yani vakıf üniversitelerindeki bu sistem bunu bu şekilde etkiliyor. Şimdi

vakıf üniversitelerinde kim çalışıyor? Vakıf üniversitesinde çalışabilmek için yani öğretim üyesi olarak çalışabilmek için ne yapmış olman gerekiyor? Lisans eğitimi bitirdikten sonra iki tane sınava girersin. Bunun temelinde de üç tane kıstası var. Nedir? İşte lisanstaki ortalama... daha sonrasında bir dil sınavına girersin. İşte yök dil... veya TOEFL gibi uluslararası sınavlar da geçerli. Bir de ALES. ALES de yine akademisyen olabilmen için açılan sınav. Şimdi sen bu 3 tane temel şeyi gerçekleştirdin. Yüksek lisans yapmaya başladın. Sonra kadro ararsın, resmi gazetede yayınlanan yerlerde. Orada yazmışlar, atıyorum, K. Maraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde kadro açılmış. Kadroya başvuruyorsun. Eğer bir şeyin yoksa, torpilin yoksa %90 devletteki herhangi bir üniversitede kadro bulamıyorsun. Bundan sonra neye sıra geliyor? Vakıf üniversitelerine. Vakıf üniversitelerinde - eğer yine büyük bir üniversite ise- şimdi örnek vermek gerekirse Esenyurt Üniversitesi diye bir yer var. Bir de Ankara'da Bilkent Üniversitesi var. Şimdi bunlar birbirinden çok farklı, ikisi de vakıf üniversitesi ama birbirinden inanılmaz farklı, inanılmaz değişik hareket eden kurumlar ama orada çalışan öğretim üyelerinin hepsi aynı sistem içerisinde geçmiş, aynı sınavları vermiş insanlar. Bunların bir şekilde aynı şartlarda çalışabiliyor olması durumu, ya vakıf üniversitesinde ya devlette ki bir üniversitede bir şekilde yani torpil bulabilmek de kaynağına dayanıyor. Ben yaklaşık 30 küsur tane üniversitenin sınavına girdikten sonra, mülakatına girdikten sonra bir şekilde Ankara'da bir vakıf üniversitesinde kadro bulabildim. Ben şey diye planlıyordum: Vakıflarda çalışan veya bütün akademisyenlerin hepsinin %90'ın belki de hayatı bu meslek üzerine kurulu. Ben lisans eğitime girdiğim saniyeden itibaren -şimdi nispeten Ankara'nın iyi bir lisesinden mezun olup, Türkiye çapında en iyi üniversitelerden birisine gitmiş bir öğrenci gidiyor- lisansa girdiği saniyeden itibaren kafasında hele ki işte mühendislik gibi veya işte direkt çıkışta meslek veren bir bölüm değilse, genelde öğrenci lisans eğitime girdiği saniyeden itibaren akademisyen olmayı düşünür. Ve bizim çoğumuz da buna göre hareket etmiş oluyoruz. Ben lisans eğitime girdiğim saniyeden itibaren yüksek lisansımı, ondan sonra dil sınavını, ALES'imi düşünmeye başladım. Bu şekilde lisanstayken de bir ortalama yapmış olman gerekiyor ki, düzgün bir üniversitede, düzgün, nitelikli eğitim verebilen öğretmenlerin yanında yüksek lisans yapmış olabilirsiniz. Veya işte yurt dışına çıkabilmek için belli başlı başarıları elde etmen gerekiyor ki işte yine devlette veya iyi bir vakıf üniversitesinde kadro bulabilesin. Şimdi lisanstan çıkıyorsun, sınavlara giriyorsun, yüksek lisansa başlıyorsun. Sonra çok şanslıysan bir yerde kadro buldun, işe girdin. Bekliyorum ki nispeten değer gören, bir sonraki ay ne yapacağını düşünmeyen, kirasını rahatlıkla ödeyebilen bir meslek hayatım olsun. Fakat bu böyle gerçekleşmiyor. Şimdi bizim YÖK'te, kanunumuzda "taban maaşı" ibaremiz var. Vakıf üniversitesinde çalışan hiçbir akademisyen, devlettekenden daha az maaş alamıyor kanuna göre. Ama bu şimdi bu şekilde işleniyor mu? Hayır. Ya vakıf, yani binalardan bozma üniversiteler var dedik. Şimdi bu üniversitelerde çalışan çoğu akademisyen neredeyse kolej öğretmeni kadar maaş alıyor. Bunu şey için söylemiyorum, belli başlı bir çizgisi var çünkü bu için. Bir taban maaşımız var. Bu taban maaş uygulanmıyor işin sonunda. 2020'de

kanunlaştı. O zaman geldi ama 2020'den beri -belki 2020'de uygulayıp 2021'de yine uygulamadan- bu işe devam eden bir sürü üniversite var.

Nazım: Ben çok özür diliyorum. Tabii, şunu merak ediyorum. Mesela Türkiye'de özel üniversite ya da vakıf üniversite değil mi? Sanırım son 15-20 yılda yaygınlaşmaya başladı ve arttı. Vakıfların genel olarak kâr amacı gütmekten... Özellikle İstanbul, E5 hattı...

Bu alanda da çalışan arkadaşlarla da bazen sohbet ediyoruz. Şunu çok merak ediyorum. Bu alanda iş yapan kişiler neden bu işe ön ayak olmaya başladı çok hızlı bir şekilde? Vakıflar tarih boyunca da hep bir istismar alanıdır. Yani devletten vergi kaçırmanın bir alanıdır. Ne kadar çok vakıf açarsanız, vakıf kurarsanız daha az vergi ödersiniz ve çeşitli avantajlara sahip olursunuz. Demin sen de sohbetin başında şey söyledin: Vakıf olabilmenin standartlarının düşürülmesi, vakıfların yaygınlaşması ve bu alanda bir de eğitim gibi, daha akademik, daha profesyonel bir eğitimin sunulduğu bir alana da giriliyor. Yani burada da bir özelleştirme... Hani adı vakıf ama özel üniversiteden çok da farklı değil gibi bir durum ortaya çıkıyor. Burada sizin çalışma koşullarınıza doğrudan bu mantıkla yansıyan bir durum vardır.

Mehmet: Vakıf yönetimleri de şirketleşiyor, holdingleşiyor çünkü.

Taylan: Bizim mütevelli heyeti dediğimiz işte genelde vakıflar... Mesela Sabancı Üniversitesi'nin vakfıysa veya Koç Üniversitesi'nin falan vakfıysa genelde mütevelli heyeti o aileden oluşan kişilerdir.

Mehmet: Sözde vakıf.

Taylan: Vakfın, dediğiniz gibi, amacı nedir? Kâr amacı gütmeyiz. Yani işte eğitim vakfıysa, atıyorum bu vakıf eğitime hizmet etmek için bir şekilde bir şeyler yapar. Sabancı Vakfı ise Sabancıların adını yaşatmak için sürdürür faaliyetlerini. Burada ne yapmış oluyor? Eğitim zaten inanılmaz bir şekilde kâr amacı güdülebilecek.

Nazım: Burada bir devlet teşviği varsa, ben orada şeyi görüyorum her zaman: Sermayelerin bazı gelirlerini gizleyebilmesi için bir araç gibi kullanılıyor gibi geliyor bana.

Taylan: Öyle devlet teşviği, devlet yardımı diyeyim, vakıf üniversitelerinde şöyle işliyor. Şimdi, eskiden bizim üniversite sınavına falan girdiğimiz dönemlerde şöyle bir şey vardı: Baraj puanımız vardı bizim. Şimdi şu anda baraj puanı yok. Neden? Vakıf üniversiteleri dolmadı çünkü. Neredeyse işte iki üç sene önce üniversite sınavına girildi. 3 milyona yakın öğrenci üniversite sınavına girdikten sonra bütün üniversitelerin dolması beklenir. Fakat baraj puanından kaynaklı, belli başlı bölümlerin, belli başlı barajlarının olmasından kaynaklı çoğu vakıf üniversitesi -hele ki İstanbul'daki üniversiteler- öğrenci bulamadılar. Öyle olunca ne oldu? Baraj puanı kaldırıldı. Mesleklerin baraj puanları alta çekildi. İki ay önce falan hukuk fakültesinin baraj puanı alta çekildi. Daha öncesinde eğitim

fakültelerine yerleşmenin belli başlı baraj puanı vardı. Onlar yine aynı şekilde geriye doğru çekildi. Şimdi baktığımız noktada şey mi? Bakın, üniversiteler doluyor mu baraj puanını geriye çektiğimiz zaman? Baraj puan kaldırıldıktan sonra 1 sene doldu. Yine şu anda boşlar. Niye boşlar? Çünkü üniversiteye giren öğrencinin de üniversiteye dair umudu kalmadı. Şimdi ben bir para veriyorum, hukuk fakültesine giriyorum. Ve işte orada her yıl, bazen de artan fiyatlarla bir ücret ödüyorum. Bunun buradan çıktıktan sonra şey beklerim: İşte nitelikli, güzel, rahat çalışabileceğim bir iş beklerim. Fakat ne oluyor? Çıkıyor, neredeyse binlerce avukat var.

Nazım: Lisans eğitiminin artık bir iş güvencesi kalmadı.

Taylan: Evet kalmadı. Vakıf üniversitelerinde bu işi, dediğim gibi, artı bir niteliksizleştirildi. Şimdi İstanbul Üniversitesi'deki hukuk fakültesine giren öğrencinin niyetiyle Esenyurt Üniversitesi hukuk fakültesine giren öğrencinin niyeti az çok aynı olmuyor, tamam mı? İşte baraj kaldırıldıktan sonra, fakültelerin baraj puanları aşağı çekildikten sonra, daha yüksek gelirli ailelerin eğitime daha az öncelik vermiş çocukları o bölümlere yerleşmiş oluyor. Ve bu sefer mesleklerin nitelikleri de azalmış oluyor. Biz bundan nasıl etkileniyoruz? Şimdi ben bir eğitim veriyorsam öğrenciye, elimden geldiğince en nitelikli eğitimi vermeye çalışıyorum. Fakat öğrencinin senden almak istediği şey o kadar da nitelikli değil. “Ben bu üniversiteyi bitireyim, geçeyim. Daha sonra işte babamın şirketinde oraya benim adıma avukat diye yazsınlar” falan gibi bir yere ulaşıyor bu iş. Öyle olunca, burada çalışan insanlar -yani vakıf üniversitelerinde öğretim görevlisi olarak çalışan insanların çok büyük çoğunluğu- da verilen değerin çok düşük olmasından kaynaklı daha farklı işler yapmaya sürükleniyorlar. Ben edebiyat alanında yüksek lisans yapmış, şu anda da doktora yapmaya çalışan bir insan olarak, işte hem vakıf üniversitesinde çalışırken aynı zamanda yayıncılık yapabilir miyim? Belli başlı yayınlarda işte editörlük veya direkt yayının kendisini çıkartabilir miyim diye düşünceler olmaya başlıyor ki nitelikli, nispeten daha nitelikli vakıf üniversitelerinde de daha rahat, daha işimi yapabilir şekilde çalışabilmek için bunları ben CV'ye yazıp bir şekilde şeye gösterebiliyor olmam lazım. Oradaki mütevelli heyetine, bölüm başkanına falan gösterebiliyor olmam lazım. Bu da şimdi inanılmaz bir sektörleşme, holdingleşme, şirketleşmeye gidiyor. Ben, dediğim gibi, her şeyi yerine getirmişim. ALES puanımı almışım, YÖKDİL puanımı almışım. Lisanstaki akademik ortalamamı yüksek tutmuşum. Girmişim vakıf üniversitesinde, çalışmaya başlamışım. Daha da üstü var. Şimdi ben... apartman üniversitesinde çalışırken daha üst bir yere girmeye çalışıyorsun. Kolejde de bu sistem aynı... Ben o kadar sınavları geçtikten sonra, devlette de bu şekilde ilerliyor nispeten. Şimdi Hacettepe Üniversitesi'nde Türk Dili Edebiyatı Bölümü'ne yerleşen araştırma görevlisi veya herhangi bir enstitüde okutmanlık yapan öğretim görevlisi arkadaşım, oradan çok kendi hayat şartları bunu getirmediği sürece ayrılmaz. Ama ben tutunmaya çalışarak bilim üretemiyorum. Ben evimin kirasını düşünürken, çalıştığım işteki yeri düşünürken -yani bir şekilde benim çalıştığım yer konfor alanım olmaya başlayacak ki ben bilim üreteyim. Çünkü

üniversiteler sadece orada düşünüldüğü gibi eğitim vermek ya da sadece eğitim vermek değil; benim akademik, bilimsel bir şey üretmem gerekiyor. Ve ben konfor alanının içerisinde olmadığım sürece bilimsel bir şey üretemem ki.

Nazım: Siz aslında pozisyonunuz, işiniz gereksiz bir aktarıcı değil; bir üreticisiniz aslında. Yani akademisyen dediğimiz kişi, sahip olduğu bir akademik bilgiyi aktaran değil, insanları, öğrenciyi de bilgi üretmeye teşvik eden -ki aslında üreten.

Taylan: Ben şimdi edebiyat alanında çalıştığım için ona göre örnek vereyim. Ben öğrencim mezun olduktan sonra en azından kendi alanında belli başlı üretim yapsın diye onu eğitiyorum. Şimdi hep eleştirilen bir konu var: Akademisyenin bir formasyonu yok, pedagojik bir altyapısı yok. Araştırma yapıyor, öğreniyor ve sınıfa çıkıyor. Bunun böyle olmasının bir nedeni var. Yani dünyanın her tarafında bunun böyle olmasının bir nedeni var. Nedir? Oradaki insanın en temel amacı bilim üretmek. Bu bilimi de bir şekilde sınıf ortamında kendi bildiğini, kendi öğrendiğini öğrenciye aktarıp öğrenciden de kendi bir süre sonra araştırma, kendi bilgi edilmesini beklemek. Bakıyor, vakıf üniversitesinde çalışan araştırma görevlisinin -bazen doktor, doktora yapmış ve doktor ünvanı almış insanın bile-kendi bilimini öğretecek, kendi bilimini yapacak nitelikte bir hayat standardı yok. Bu da, dediğimiz gibi, vakıf üniversitesinde çalışıyor olmanın, vakıf üniversitesindeki niteliklerin çalışma şartlarının inanılmaz düşmesinden kaynaklanan, çok fazla vakıf üniversitesi olmasından kaynaklanan şeyler.

Mehmet: Hocam son dönemde herhalde şu akademinin de diğer okullarla birlikte başlama sürecine girerken -hatta daha doğrusu tatilden sonra- özellikle herhalde İstanbul'daki üniversitelerde bayağı bir kıyım var herhalde. Hem mobbing durumu hem işte nasıl bir iş yükünden falan bahsediliyor. Akademisyenin üzerinde olmaması gereken bir iş yükünden falan bahsediliyor.

Taylan: Şimdi vakıf üniversiteleri boş kaldı.

Mehmet: Bir de o kıyım nasıl bir kıyım? Yani oranı nedir, ne değildir?

Taylan: Şöyle yani geçtiğimiz günlerde yine sendikalarda bir hocamız Yeditepe Üniversitesi'nden çıkartıldı. İletişim fakültesinde fakülte dersleri veren bir hoca ve öğrencilerin artık iletişim fakültesinden çıktığı zaman bir meslek elde edemeyeceğini düşündüğü için iletişim fakültesi tercih etmiyor. Bu neye yansıyor? Burada çalışan öğretmenlerin, akademisyenlerin azalması durumuna çıkıyor. "Biz öğrencimiz yok, seni de çıkartıyoruz" diyemediği için inanılmaz bir şekilde mobbing, baskılama yöntemine gidiyorlar. Şimdi bizim sendikamızın da üyesi olan Yeditepe Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde çalışan hocamız diyor ki: "Bizim fakültemizin bir yayını vardı -ki iletişim fakültesinin yayını olur. Bütün fakültelerin radyosu olduğu gibi, radyosu olur, bir yayın yapar yani iletişim fakültesi. Beş senedir çıkmayan yayını topladım, elimizdeki yazıları hepsini bir şekilde toparlayıp üniversiteye girdiğim ilk senede ben yayın çıkarttım" diyor. Daha sonraki süreçte üniversite beni desteklemedi. "Ben defalarca gittim

söyledim. İşte bana yayın çıkartmam noktasında, bir şekilde burada akademik faaliyet yürütmem noktasında destek olun” dedim fakat hiçbir şekilde böyle bir destek gelmedi. Sonra, birazcık sesi çıkan, birazcık “buradaki sistem böyle olmaz” diyen bir öğretmenimiz bu. “Yayını sen çıkarttın, şu anda çıkartmıyorsun” denerek işten çıkartılıyor.

Mehmet: Böleceğim ama herhalde üniversite yönetimlerinden bir kademe önce bölüm başkanlıkları, bölüm içerisinde bu engellemeler daha çok oluyor değil mi? Yani iş çıkarma, işte şu dediklerimizi yap, bu kadarla uğraş ya da işte şunları yaptın mı ki sen buna yöneliyorsun falan gibi.

Taylan: Aynen öyle. Bu da işte şeyin üzerinde, hoca üzerinde bir baskı yaratıyor. Bir önceki sene yanında çalışan akademisyen yayın çıkartmadı. Yani kendi inisiyatifiyle çıkarttı yayını bir daha çıkartmadı diye işten atılıyor. Sonraki, mesela Yeditepe Üniversitesi'nin İletişim Fakültesi'nde o hoca öyle çıkartıldıktan sonra

diğer akademisyenlerin işe gidip gelme motivasyonu, bir zorunluluk haline geliyor. Dediğim gibi biz bir şey yapıyorsak, bilim üretmeye çalışıyorsak belli bir konfor alanımız olması gerekiyor. Şimdi ben, “Acaba bir sonraki dönem beni saçma sapan bir nedenden işten çıkartacaklar mı?” diye düşünürken bilim üretemem. O derse girerken tam motivasyonlu olamam. Çünkü ben odada otururken, “ya acaba beni işten çıkartırlar mı?” diye düşünerek, başka kendim üniversite mütevelli heyetine yaranacak işler düşünmeye başladım. Bu da işte vakıf üniversitelerinin bu kadar artması ve niteliksizleşmesinden kaynaklanıyor. Bizim buradaki akademisyen diye adlandırılan mesleğin, bir şekilde devlet eliyle niteliksizleştirilmesinden kaynaklanıyor. Şimdi bu öğretmen herhangi bir devlet üniversitesinde kadro bulabilmiş olsaydı, hayatını bu şekilde yaşamayacaktı. Ama bu öğretmen vakıf üniversitesinde çalıştı, öbürü devlet üniversitesinde çalıştı. Vakıf üniversitesinde çalışan daha mı rahat iş buldu? Hayır. Daha mı az sınava girdi? Hayır. Daha mı kötü yayın yaptı? Hayır. Onun da tezi aynı. Aynı nitelikte iyi, belki de daha iyi. Öbürü devlet üniversitesinde bulanın da tezi belki aynı nitelikte, belki vakıftakinden yani daha kötü.

Şule: Bu kadrodan bahsedince aklıma geldi. Kadro ilanları çok spesifik oluyor. Hani sizin de dikkatinizi çekiyordur. Yüksek lisans ya da doktora tezi çok spesifik olarak belirtmiş. Hani bu da torpil olduğunun bir kanıtı aslında.

Taylan: Tabi tabi. Ya şöyle söyleyeyim: Bu işin içerisine birazcık girip bir şeyler yapmaya çalışan insanların gerçekten hem hayata dair, hem bu işi yapmaya dair, hem ülkenin geldiği duruma dair inanılmaz motivasyonu düşer. Çünkü şimdi Resmi Gazetede yayınlanan ilan, kişiye teslim ilan var. Gerçekten. Yani o alanda o çalışma bir tane yapılmış, tamam mı? Sen oraya onu yazıyorsun, o kişiyi işe almak için girmiş oluyorsun. Şimdi ben nasıl işe girmiştım zamanında? Yani nasıl kadro bulabilmişim? Yazmış işte: Türk Dil Edebiyatı bölümünden mezun, şu şu alanlarda yüksek lisans yapıyor olmak veya yapmış olmak. Bir de oraya işte YÖKDİL puanını, ALES puanını yazmış. Benim girdiğim işin, yapılan ilanın niteliği de inanılmaz yüksekti. Üç tane de kadro açılmıştı. Yaklaşık biz oraya 35 veya 37 diye hatırlıyorum, kişi başvurmuşuz. Hepimiz teker teker mülakata girdikten sonra 3 kadro açılan yere sadece ben yerleştim. O da şundan kaynaklanıyor. Benden başka nitelikleri sağlayan kimse yoktu. Böyle olduğu zaman ne oluyor? Vakıf üniversitelerinin nitelikleri düşürüyor. Kendi niteliklerini düşürüyorlar çünkü 3 kadro açmış, kadroya başvuranların arasında bir kişi nitelikleri karşılıyor. Diğer tarafa bakıyorsun, devlet üniversitelerine bakıyorsun, kişiye teslim kadro açılıyor. Hadi diyelim ki kadro kişiye teslim açılmalı. Sen girdin, başvurdu, çok da normal olabilecek bir kadro, bir ilan yayınlandı. İşte oraya yazmış: Türkçe edebiyat alanında, Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yapmış veya yapıyor olmak durumu. Sen niteliği karşılıyorsun. Oradaki sınav puanlarını da karşılıyor. Başvuru yapıyorsun. Üniversite kendi sınav yaptıysa, gidiyorsun oraya sınava giriyorsun. Kişiye teslim sorular sorulmuş. Şimdi sosyal medyada şey çok güzel yayılabiliyor. Resmi Gazetede yayınlanan ilan... Ben şimdi Kırıkkale Üniversitesi'nin sınavına gittim zamanında. Ya ben

Türkiye'nin en iyi Türk Dil Edebiyatı bölümünde eğitim görmüş birisi olarak, sınavdaki dördüncü soruyu -dört tane soru sorulmuş- üçü tam anlamıyla araştırma görevlisi olabilecek birisine sorulan, dördüncü soru inanılmaz bir şekilde kişiye teslim bir soru. Bir kitabın, bir yazarın, başka bir yazar özelinde kitaplarının incelenmesini sormuş. Benim o soruyu cevaplayabilmem için az önce kitabı okumuş olmam lazım. Sınavda o soruyu çıkacağını bilip az önce o kitabı okumuş olmam lazım ki ben o soruyu cevaplayayım. Bu da ne demek olmuş oluyor? O soru -hani belki diğer sorular değil ama- o soru bir kişiye veya iki kişiye verilmiş.

Nazım: Tabela üniversiteleri dediğimiz üniversiteler oldu. O tabela üniversitelerin kamuda böyle yaygınlaşırken, tabii ki akademik eğitim iyice dibe düştü. Ama senin bahsettiğin vakıf üniversitelerindeki genel standartların düşürülmesi ve burada akademik anlamda kadroların tahsisıyla ilgili yapılan uygulamalarda aynı işleyişin bu arada da çok hızlı bir şekilde düştüğü ve doğal olarak o alanda çalışan meslektaşlarımızın da çok ciddi maddi kaygılarla, akademik üretimden çok uzak kaygılarla bu işi yapmak zorunda kaldığı ortaya çıkıyor.

Taylan: Aynen öyle. Yani o insan geçmişine baktığı zaman, o kadroda -kadroya girdikten sonra- şanslıysa bir odaya girip oturduğu zaman geçmişine baktığında şunu görüyor: Ben uğraştım, didindim, lisans ortalamamı yüksek tuttum. Yüksek lisans yapmaya hak kazandım. Yüksek lisans yapmak için işte dil sınavına girdim. Ondan yüksek bir puan aldım. İşte ALES'e çalıştım, yüksek bir puan aldım ve buraya oturdum. Dersin ki: "Ben özgür bir şekilde üretim yapacağım. Hiç evimin kirasını düşünmeyeceğim. İşte çocuğumu nispeten vakit ayırarak onunla birlikte zaman geçirerek büyüteceğim." Çünkü geçmişine baktığın zaman bu hayatı elde edebilmek için bir mücadele vermişsin. Daha sonrasında nispeten daha iyi şartlarda çalışmayı beklersin. Baktığın zaman öyle olmuyor ama.

Mehmet: Bu arada sanıyorum yeni izledim, İstanbul'da yaşayan -devlet üniversitesinde sanıyorum çalışan- bir akademisyenin 71 bin lira civarında bir maaş aldığını. İstanbul'daki ortalama ev kiralarının 50 bin lira civarında olduğu, bu parayı asla ödeyemeyeceği... Bu şekilde zaten hem nasıl tutunacağı hem de nasıl bilimsel bir çalışma yapacağı konusunda isyan ediyordu. Devlet üniversitesi de böyleyken vakıf üniversitelerindeki hali ücret bakımından düşünmek bile istemiyorum gerçekten -ki yaşayanlar zaten ortada.

Ayşe: Ben bir şey soracağım. Şimdi rehabilitasyon için de aynı şey düşünebilir, vakıf için de. Hani bizler, tamam, çok kötü koşullarda çalışıyoruz -evet, tam sistemin korkunç hallerini aşama aşama yaşaya yaşaya görüyoruz falan- ama en azından bir 5-10 dakika teneffüste bir araya gelebiliyor olmak yetiyor bazen. Ya da çıkışta saatleri tutturabildiğimiz noktalarda azıcık sosyalleşme şansımız var. Ama ne rehabilitasyon için ne vakıfta böyle bir imkan var. Hem de bireysel anlamda bu kadar başarı için uğraşmanı gerektiren bir alan. Bunun insanı bencilleştirmemesi mümkün değildir eminim. Egonun devreye girmemesi

mümkün değildir. Şimdi bu kadar kötü koşullarda, bu kadar kendine odaklanarak çalışan bu insanların örgütlenme biçimleri, iletişim biçimleri falan nasıl oluyor? Gün boyunca mesela orada herkes odasına çekilip, ayrı ayrı sadece bu koşulları nasıl düzeltebiliriz onu mu düşünüyor? Bir ortak alan yaratılabiliyor mu? Bir zaman dilimi böyle bir şey için, insanileşmek için bir olanak var mı yani?

Taylan: Sadece vakıf üniversitesi için söylemeyeyim. Bir üniversitede çalışan bir akademisyenin nispeten en birlikte olabildiği alan, eğer bölüm arkadaşları birbirleri içerisinde bir şekilde iyi anlaşabiliyorlarsa, yemek saatleri. Personel yemekhanesine giderken işte genelde asistanlar birlikte çıkarlar. İşte hocalar, unvanları birbirine yakın olan hocalar birlikte çıkarlar. Tabii ki yani bizim hiçbir şekilde belli başlı zoraki veya böyle yapmacık diyeyim, bölüm toplantıları, işte balo diye adlandırılan yapılar olmadığı sürece veya işte bölüme yardımcı bize veya misafir bir hoca gelmediği sürece, biz birbirimizin yüzünü çok fazla görmeyiz. Hani bölümün içerisinde “Günaydın hocam.” “Sana da günaydın hocam.” Böyle odanın içerisine giriyorsun. Ondan sonra o az önce selamlaştığın hoca, belki de daha sonra senin şey için değil, kötü insan olduğu için değil, sistem onu ona ittiği için, bir şekilde onun hayatı tamamen başarıya odaklı olduğu için “Seni nasıl şey yaparım” diye düşünmeye başlıyor. Hani “Seni nasıl sistemin dışına çıkartıp bir rakip azaltırım?” diye düşünmeye başlıyor. Bu da dediğim gibi, o insanın kötü bir insan olduğu için değil. Sistem bunu ona mecbur bırakıyor. Zaten bir yarışı atlatıp o koltuğa oturmuş insanlar olarak yarış hiçbir zaman bitmiyor. Şimdi yüksek lisansını yaparken bir şekilde şanslısın, kadro buldun, girdin, oraya oturdun. Doktorası var. Doktora yeterliliği geçtin, doktora başladın, doktorayı sürdürdün. Girdin oraya, tekrar kadro buldun. Doktor olarak çalışmaya devam ettin. Sürekli bir yayın verip doçentliği kazanman lazım. Kadro açıldı. Daha sonra yayın verip Prof'lüğe geçmen lazım. E o da bitti mi? Bitmedi. Ondan sonra bölüm başkanlığı var. Bölüm başkanlığı için sürekli bir çabalayıp mücadele etmen lazım. Bölüm başkanı oldun, yetti mi? Dekanlık için. E dekanlık tamam, çok güzel fakültene dekan oldun. E yeter mi? Yetmez. Rektör olacaksın. Rektör herkes olabiliyor mu? Olamıyor. Birazcık mütevellî heyetine yaranman gerekiyor. Meslek hayatın boyunca sürekli yanındaki arkadaşlarınla yarışmış oluyorsun. Böyle bir ortamda arkadaşlık oluyor mu? Olmuyor. Olsa dahi samimi olmuyor. Devlet üniversitesinde böyleyken, vakıfta daha da beter çünkü işten çıkartılma gibi bir durum var. Bir bölümde, atıyorum, biz 4 tane asistanız. Bir sene önce doçent işten çıkartıldı. Belki bir sene sonra asistan kadrosundan bir tane eksilecek. Bu sefer ne oluyor? Sen birlikte çalıştığın asistan arkadaşlarının kuyusunu kazmaya başlıyorsun. Bu da sistemin sana getirdiği bir şey. Belki o insan bunu yaparken inanılmaz büyük vicdan azabı çekiyor ama dediğim gibi geçmişini düşünüyor. Geçmişteki çektiği mücadeleyi, yapmaya çalıştığı şeyi düşünüyor. Hani lisansta mezun olduktan sonra işe giren arkadaşlarına bakarken, işte bir şekilde o yüksek lisans yapmaya çalışıyordu ve onun mücadelesini veriyordu, onu düşünüyor. Bunu da bir şekilde kendi hayatını silip atamıyor, onu düşünüyor. Bu sefer de ne oluyor? İnanılmaz bireysel bir çalışma alanı olmuş oluyor.

Nazım: Hocam, bu anlatımlardan şöyle bir şey çıkıyor. Yani naçizane eğitime dair -daha doğrusu akademiye dair- şöyle bir şey var: Meslektaşların rekabeti akademik üretime dair değil. Mesleklerinde kalıcı olmaya, iş güvencelerini sağlamaya dair bir şey var. Piyasalaşma orada akademik üretimin zaten önünü kesmiş durumda. Bir performans isteniyor, belki özel sektörde bir performans isteniyor ama bu performans akademik üretimden ziyade, işte vakfın çeşitli yönlendirmelerine bağlı olarak -yani akademisyenlerin kendi özgür iradeleriyle verdikleri çalışmalar üzerine değil, siparişle yapılan çalışmalar üzerine- uygulanıyor. Ve doğal olarak tabi ki ciddi örgütlenme sorunları, ciddi akademik sorunlar hepsi beraberinde ortaya çıkıyor.

Taylan: Aynen öyle. Şundan bahsedeyim mesela: Burada çalışan emekçi, o işi zar zor, çok zor elde ettiği o işi kaybetmemek için herhangi bir okul içerisinde muhalif -işte mütevelli heyetinin yanlış yaptığı bir şeyi söylemeye- çekinir hale, birlikte hareket etmeye çekinir hale geliyor. Bir şekilde, "Herhangi bir sendikal faaliyet içerisinde bulunursam, işte benim adım bölüm başkanlığına mütevelli heyetine giderse, önümüzdeki sene benimle anlaşmazlığa giderler" diye düşünüyor. Ve insanları doğal olarak hiçbir şekilde yadırgamıyorum. Bu durumdan korkuyorum.

Nazım: Sorunlar çok birbirinden farklı olmamakla beraber yani, her birinde beterin de beteri bir durum var.

Taylan: Bu iş şuraya geldiği zaman, yani işin tam anlamıyla vakıf üniversitesi kısmına geldiği zaman, şimdi tanıtım günleri diye bir mesele var. Tamam mı? Devlet üniversitesinde de tanıtım günü oluyor. Vakıf üniversitesinde de tanıtım günü oluyor. Vakıf üniversitesindeki tanıtım günü, üniversitenin birbiriyle yarış haline geliyor. Asistan, doçent, bazen profesör hoca oraya gidip işte ilin belki büyük bir salonuna açılmış bir fuarda sabah 9'dan akşam 8'e kadar falan o masanın başında oturup, pazarlamacı gibi kendi üniversitesinin kendi bölümünü pazarlıyor. "Sen benim üniversiteme gelirsen şöyle olur, böyle olur, işte sana şöyle yardımcı oluruz" demek zorunda bırakılıyor. Belki o bu cümleleri sarf ederken inanılmaz kötü hissediyor ama işini kaybetmemek için onu söylemek zorunda kalıyor. İşte üniversitenin kendi açtığı bir tanıtım günü varsa kendi salonunda, kendi fakültesi önünde, orada gelen öğretmen şeylere, öğrencilere, öğrenci adaylarına, bölümünü inanılmaz güzel bir şekilde mütevelli heyeti, okuldaki diğer hocalar da onu görürken pazarlamaya çalışıyor. O öğrenci kalktıktan sonra "çok güzel ikna ettim onu" noktasına getirmeye çalışıyor ama hocanın görevi bu mu?

Mehmet: Hiçbir eğitimcinin işi bu değil. Ben şuradan bir tutum almak istiyorum izninizle. Tutunmaya çalışan, bilim üretmeye çalışan, çabalayan akademisyenin yanı sıra bir de okulda, kursta eğitim fakültelerinden mezun olmuş ya da pedagojik formasyon almış, eğitimci olmuş, dünya kadar öğretmen arkadaşınız var. Bunların kimisi işsiz, kimisi atama bekliyor, kimisi mülakat mağduru, kimisi ücretli öğretmen, kimisi de özel öğretim kurumlarında, kurslarda ya da kolejlerde çalışan öğretmenler. Vakıf üniversitelerinden konuştuk. Üniversiteye hazırlıyoruz çocukları, akademiye hazırlıyoruz. Onlar bilim üretsiner diye çocukları

hazırlıyoruz. Ama öğretmen hem kursta hem kolejde öyle bir baskı altında ki ne kendi bilişsel sürecini öğrenciye aktarabiliyor istediği gibi, ne hayalini kurduğu mesleği düzgün bir şekilde yapabiliyor. Şimdi bunun nedeni de şu aslında, baktığınız zaman: Doğrudan doğruya bu vahşi kapitalizmin, aynı zamanda da itaatkâr bir eğitim sisteminin içerisine doğrudan doğruya hizmet edecek, ona bağlı kılınacak birer -aslında tırnak içerisinde- “teknisyen” olarak buraya koyuyorlar, yerleştiriyorlar. Bazı bürokratların bize verdiği, sunduğu şeyleri öğrenciye bir sistem dâhilinde dayatıyoruz. Daha sonra bu çıktıyı alan çocuğun da akademiye gidip, üniversitede sözde bilim üreteceğini varsayarak; sonrasında oradan çıktığında da memlekete, ülkeye gerçekten yararlı olacak, gerçekten yeni kuşakları bilimle donatacak bir insan haline getirecekmişiz algısıyla böyle işimizden tatmin olmaya çalışarak ilerliyoruz. Aslında bu tamamen bir illüzyondan ibaret. Öğretmenlerin tamamı aslında bir illüzyonun içerisinde olduğunun farkında olmak zorundalar bugün. En önemli şey aslında bu. Hem devlet üniversitesinde -yani kamuda- çalışan öğretmenlerin hem de özelde çalışan öğretmenlerin, yani bugün sendikalaşan ama tabii ki nitelikli bir sendikada, bağımsız emek için mücadele eden bir sendikada buraya gönül veren bir öğretmenin; eğitim için, yarınlara için, çocuklar için, kendi mesleğinin itibarı için ve gerçekten eleştirel düşünceye, eleştiren, sorgulamaya dönük bir eğitim sistemini ülkeye kazandırabilmek için mücadele edecek elbette mücadeleciler öğretmen arkadaşlarımız var. Ama deryanın içerisinde biz onları şu anda yalıtılmış bir haznede tutuyoruz. Geriye kalan o deryanın geri kalanı ile biz her gün öğretmenler odasında karşılaşıyoruz bu arkadaşlarımızla. Her birimiz - yani mücadele eden öğretmenlerin her biri - her gün o öğretmenler odasında mümkün olduğu kadar işte gerçekleri, içinde bulunduğumuz o illüzyonun o işte sorgulamaya dönük eğitim sistemini bize uygulamadıklarına; yaptığımız şeyin öğretmenlik olmadığını, öğretmenliğin gerçek anlamı için aslında mücadele etmemiz gerektiğini, bunun için bunun önce kendi haklarımızdan, sendikalaşmaktan, öğretmenlik onurunu Türkiye gibi vahşi kapitalleşen, özelleşen bir alanda yeniden savunmak zorunda olduğumuzun sürekli açıklamalarını yapıyoruz, konuşmalarını yapıyoruz. Bu kimi zaman yıpratıcı oluyor, kimi zaman geri düşmemize neden oluyor ama mücadeleciler öğretmen mümkün olduğu sürece bunu bırakmamak için sürekli çaba sarf ediyor ömrü boyunca. Ancak dediğimiz gibi, öğretmenlerin - özellikle yeni yetişen, yeni kuşaktan gelen birçok öğretmenin - bir yandan bir döngünün içerisinde olduğunu görüyoruz. Yani öğretmen, öğrenciye ilkokuldan üniversiteye gelinceye kadar zaten var olan sistemin dayatmasını, itaatkâr bir sisteme boyun eğmesini istiyor. Öğrenci çalışacağı yerde - burası bir şirket olur, bir kamu dairesi olur, bir sağlık kuruluşu olur ya da yine bir eğitim yuvası olur - yani yine eğitmen olur kendisi. Ama her şekilde sisteme ya da işte iktidara - tırnak içerisinde “iktidarlara” - boyun eğecek bir öğretmen olmasını ya da çalışan olmasını istiyor. Dolayısıyla da bizim yetiştirdiğimiz çocuk, yeniden yetiştireceği çocukları da bu döngü içerisine hapsederek yetiştiriyor. Yeni yetişen kuşaklar, yeni öğretmenler bu öğretim programı içerisinde ne ortaokulda ne de lisede hiçbir zaman haktan, hukuktan, anayasadan, adaletten, işte kadın erkek eşitliğinden - hatta işte cinsiyet

eşitliğinden - bütün cinsel yönelimlere karşı olan eşitlikten ya da işte bütün topluluklara, bütün toplumlara, dünyadaki bütün insanlara karşı hoşgörülle yaklaşıp yaklaşmamaktan hiçbir şekilde bir sınamadan ya da böyle bir öğretim programından geçmeden üniversiteye geliyor ya da iş hayatına, meslek hayatına atılıyor. Bütün öğretmenlerin görmesi gereken aslında öncelikle bu. Yani biz bugün yetiştirdiğimiz çocukla - özel öğretim kurumlarında olsun ya da devlette olsun - yetiştirdiğimiz çocukla aslında kendi geleceğimizin nasıl olacağını bugün kurguluyoruz. Nasıl bir okul istiyoruz, nasıl bir eğitim, nasıl bir gelecek istiyoruz; bunu kendimiz tasarlıyoruz. Bize verilen bir makinayla bunu tasarlıyoruz. Bu makinanın çarklarını kırmak için aslında öğretmenin artık öğretmenler odalarında o başkaldırı düzeyine gelmesi lazım.

Nazım: Hocam, ben buna dair şöyle bir şey söyleyeyim. Mesela özel eğitime dair, kolejlere dair konuştuk. Hocam biraz akademinin özel alandaki sorunlarından bahsetti. Ben tarih, coğrafya özel kurslarda ders veriyorum. Biz genel olarak meslektaşlarımız “olması gerekenler” üzerinden bir tanımlama yapıyoruz. Ama mesele olması gerekenler üzerinde oluşmamış. Kapitalizmin kendi ihtiyaçlarına göre oluşan bir durum var. Bir piyasalaşma var sektörde. Bu piyasalaşmanın yarattığı sorunları hepimiz farklı alanlarda karşılıyoruz. Akademide bu işin karşılığı başka, özel eğitimde kendine göre esnek farklı koşulları var. Bizim alanımızda bambaşka koşulları falan var. Hepimizin de bireysel birçok farklı hikâyesi var işin açıkçası. Meslekte veya işimizi yaparken karşılaştığımız bir sürü farklı farklı sorun var. Örneğin, üniversiteye hazırlık alanında bu kadar çok öğretmenin çalışması, bu alanın ciddi bir istismar alanına dönüşmesi, öğretmen emeğinin özel sektör tarafından bir sömürüye dönüştürülmesi - özü itibarıyla baktığınız zaman - eğitimin piyasalaşması amacıyla yapılmış bir yanlış iş gibi geliyor. Yani bir düğme yanlış iliklenmiş, ondan sonra biz böyle domino etkisi gibi farklı alanlarda çalışan insanlar olmaya başladık. Mesele öyle değil aslında bakarsanız. Nasıl? Adamlar zaten eğitim piyasalaştırmak istiyor.

Piyasalaştırdı da zaten. İhtiyaç fazlası eğitim fakülteleri, her yere tabela üniversiteleri açtı. Eğitim tehlikesizleşti. Binler, binlerce işsiz öğretmen ortaya çıktı. Franchise okullar var. Bu bir anlamda bu ihtiyaç fazlası öğretmenleri çalıştırabilecek özel okul alanını hızlı bir şekilde genişletti. Mesela çalıştığınız kurslar, üniversite hazırlık kursları falan herhalde eğitim alanındaki en denetimsiz yerler. Gerçi mesela diğer arkadaşların özel eğitime dair anlattığı mevzular karşısında dudaklarını ısıırıyorsun ama bizim alan da çok farklı değil. Kentlerde, şehirlerde belirli ücretler karşılığında insanlar işte hala işçi ve emekçi aileleri çocukları üniversiteyi, akademik anlamda gelecek inşa edilebilecek, sınıf atlanabilecek bir alan olarak görüyorlar. Sonrasında ücret ödeyerek özel eğitimle tanışıyor. Bu alanda mesela geçmişte çalışan meslektaşlarımız var. Özel alanda çalışmış olan öğretmenlerimizin çok yüksek ücretler aldığı zamanlarda çalışmış olan arkadaşlar bugün çeşitli kurslar yönetiyorlar, büyük sermayedarlar olmuşlar falan. Patron oldular yani. Ama şu an bizim gibi çalışan insanlar ise ne yapıyor? Yani asgari ücretle çalışıyor ya da çalıştığı ücreti alamıyor.

Ayşe: Çok fazla iş yapmak zorunda kalıyor, çok çalışıyor.

Nazım: Yani ben kendim haftada 60-70 saat derse girdiğimi biliyorum. 70 saat derse girmek demek yani çok insanüstü bir işten bahsediyorum.

Mehmet: Ben şu an giriyorum. 50-55 saate giriyorum.

Nazım: Aldığımız ücret, bu ders saatlerine karşılık olarak piyasaya göre iyi ama kamudaki bir öğretmenin aldığı ücrete neredeyse eşdeğer. 65-70 bin lira gibi para alabiliyorsun ve neredeyse soluksuz koşturuyorsun. Ama eğer ben meslekte yeni isem -malum çok fazla insan olmasının nedeniyle- maksimum alabileceği ücret, hocamın da söylediği gibi, 30 bin lira, 35 bin lira gibi bir paradır. Ve üstelik full mesai. Yani o da yine 65-70 saat, 40 saat, 50 saat gibi olağanüstü koşullarda falan çalışıyor. Yani baktığımız zaman işte, bu alanı örgütlemek de inanılmaz bir zorluk yaratıyor. Nasıl örgütleyeceğiz burayı? Yani işte eğitim bu kadar çok piyasalaşmışken, yani biz bu alanda bu kadar çok farklı sermaye gruplarıyla, muhataplarla bu alanda çalışan insanları nasıl bir araya getireceğiz? O kadar çok farklı muhatabımız var ki. A kişisi, B kişisi, C kişisi. Bazen şunu artık meslektaşlarımızla yaşadığımız sorunların ortaklaşması üzerinden, sorunların kaynağına yönelik bir iş yapmamız gerekiyor. Bu işlerin kaynağında devlet-sermaye işbirliği var. Ve doğal olarak burada devleti sermaye karşısında bir tutum almaya öğretmenlerin, eğitim emekçilerinin de tutum almaya zorlaması gerekiyor. Ne kadar çok benim kendi çalıştığım kurumda benim yereldeki muhatabım patronumsa bile, onun da sorumlu olduğu bir bakanlık var. Ve bu bir hükümet politikası, bu bir devlet politikası bilinciyle hareket etmem gerekiyor. Şimdi biz eğitim emekçileri, sendikamızda bir sürü insan bir araya geliyoruz falan. Ya şu inançsızlığı çok fazla karşılarında, gözlerinde görüyorum yani. “Ya işte tamam falanca okulda örgütlendik, başardık falan...” Ama o kadar çok şey var ki - yani bir kale, iki kale ile olmaz, inanılmaz bir istismar, kocaman bir alan... Nasıl yapacağız. Yani bunu hatta bazen - yani biz bir gün bir sendika olarak toplu iş sözleşmesi hakkını kazandığımız zaman - şimdi işte kiminle oturup konuşacağız? Yani bizim toplu iş sözleşme sürecimiz nasıl bir faciaya dönüşür? Yani hangi patronlar ve bunu nasıl sürüleceğiz. Aslında bizim burada toplu iş sözleşmesi sürecimizdeki muhatabımız bakanlık oluyor. Bire bir, tek başına oradaki işverenlerden ziyade, sahada belki pratikte bunu artık kendimizi meslektaşlarımıza ispatladığımız, bu alanın örgütlenebileceğini gösterebildiğimiz yerlerde böyle yapacağız. Ama bir yerde bakanlığa, bu konuda, bu sahayı bu şekilde ciddi bir istismar alanı olarak sürdüremeyeceğini gösterebilmemiz gerekiyor.

Mehmet: Söylediğim nokta üzerine sendikanın aslında çalışması, örgütlenme alanında son yürüyüşümüzle birlikte - yani Haziranın sonundan Temmuzun ortalarına kadar süren yürüyüşümüzle birlikte - bizim üçüncü ana talebimiz, 10 no.lu iş kolu diye bir şey. Şimdi bu iş kolu özel öğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin bir torba iş kolunun içerisine sıkıştırılması söz konusu. Bu torba iş kolu da şöyle bir şey: Alanda çalışan eğitmeni, vakıf üniversitelerindeki eğitim

emekçilerini dahil ettiğimiz zaman yaklaşık olarak 400-450 bin civarında kurs öğretmenleri, rehabilitasyon öğretmenleri, kolej öğretmenleri, motorlu sürücü kurslarında çalışan eğitimci, eğiticiler vesaire gibi alanlarda. Şimdi 450 bin emekçinin - zaten yaklaşık olarak nereden bakarsanız bakın - %3-4'ünü Özel Sektör Öğretmenleri Sendikası örgütlemiş durumda. 12.000'e yakın öğretmen üye şu anda sendikaya. İşçi sendikası statüsünde, iş kanununa bağlı olduğu için ve iş kanununa bağlı - yani işçi statüsünde olan sendikaların - toplu iş sözleşmesi imzalayabilmesi, grev hakkını yakalayabilmesi için %1 oranını geçmesi gerekiyor üye bakımında. Şimdi kendi alanında %3'ü, %4'ü karşılamış ama öyle bir torba iş kolunun içerisinde ki burada 4,5 milyon insan çalışıyor. Şimdi 4,5 milyon insanın %1'i 45 bin demek. Siz 45.000'e ulaşmak için 12.000 üyeye kadar ulaştığınız emeği, enerjiyi - kurulduğunuz günden bu yana ki çok genç bir sendika, 4 yılda bu aşamaya geldi, katetti - sizden olağanüstü bir çaba bekliyorlar. Ki buna ulaştığınız zaman da Çağrı İş gibi sendikalara yaptığı gibi size ayak oyunları yapabilirler. Orada zaten kendi %1'lik barajını tamamlamış olmasına rağmen onu bir ayak oyunuyla 10 nolu iş kolunun içerisine koydular. Yeniden mahkeme kararıyla alanına döndü şimdi. Böyle bir tehlike bile söz konusuysa, öğretmeni - yani eğitim emekçisini - siz içerisinde tuvalet işletmesinin, toto loto yani piyango işletmelerinin, ayakkabı boyacılığının, avukatının, büro emekçisinin vs. her şeyin olduğu, 250 tane meslek faaliyetinin içerisinde olduğu bir iş kolunun içerisine sıkıştırıyorsunuz ve bu açık bir şekilde eğitimin nasıl piyasalaştırıldığını, işte vahşice özelleştirildiğini ve buradaki öğretmenin - az önce de söylediğimiz gibi - nasıl sadece itaat etsin sisteme, asla toplu iş sözleşmesiyle kafasını mesleki anlamda kaldıramasın, özgürlüğünü yakalayamasın da, sendikalaşmasın da, sadece patrona, sermayeye ve bürokrasiye itaat eden bir öğretmen haline gelsinin yanıtı aslında bu 10 nolu iş kolu.

Nazım: Sloganımız vardı. “Öğretmenliği yaşatacağız, insanca yaşayacağız” diye. Şimdi bizim genel anlamda mesleğimiz yok ediliyor. Mesleğimiz, kendi mesleki ilkeleriyle sürdürülebilir olmaktan çıkıyor. Hiçbir mesleki etik ilkeyle sürdürülebilir bir iş olmaktan tamamen çıkıyor. Gördüğümüz kadarıyla özel eğitimde de, akademide de, kolejlerde de - bizim gibi bu alandaki daha esnek koşulların olduğu kurslardaki - bu durumda biz sadece örgütlenmiyoruz, bir mesleği de kurtarmaya çalışıyoruz. Bu mesleğin hayatta kalma mücadelesi. Bu alandaki bir itibar mücadelesi, bir onur mücadelesi aslına bakarsanız yaptığımız. Şimdi sadece bir alanı örgütleyelim ve bu alandaki ekonomik haklar üzerinden bir mücadele yürütelim meselesi değil. Bu meslek yok ediliyor. Bu meslek gerçekten yok ediliyor, itibarsızlaştırılıyor. Onuru yok ediliyor. Mesela biz her sene şöyle şeylerle karşılaşıyoruz. Meslektaşların hepsi buna şahit oluyordur. 24 Kasım'da herkes bir öğretmen güzellemesi oluyor.

Mehmet: Bir parantez açmak istiyorum. Şöyle bir nesil isteniyor: Belli bir tornadan geçirilmiş, itaat eden ama belli bilgileri öğrenen kalifiye bir nesil yetişsin. Ama bunun ötesine geçmesin.

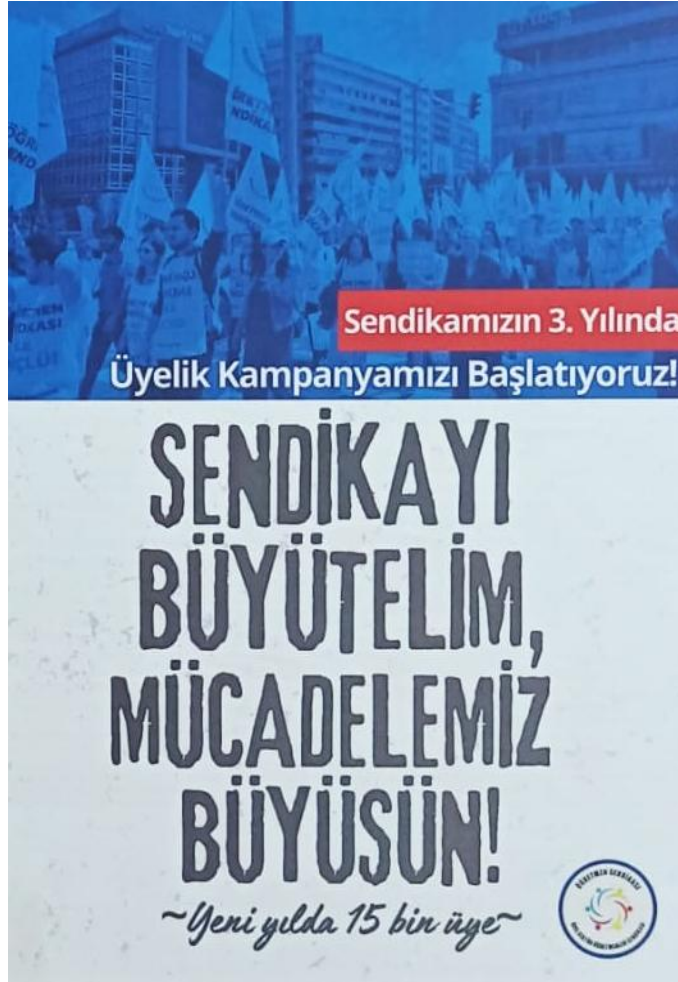
Nazım: Tabii ki. Öğretmenin bu kadar çok itibarsızlaştırdığı, mesleki etik ilkelerden uzaklaştırdığı bir toplumu nasıl biçimleneceğini tahmin etmek hiç de zor değil işin açıkçası. Hani bizde de hani sürekli bu güzellemelere dair - işte Kasım ayında- “Öğretmenler başımızın tacı, öğretmenler bir toplumu inşa eden insanlar” şöyle böyle. Bu kadar her şeyin piyasa algısıyla hareket ettiği bir yerde, aslında öğretmenin hiçleştiği, öğretmenin hiçbir şekilde yaşamın bir yerinde bir inisiyatif almadığı; sadece bir fabrikadaki otomasyon sistemiyle çalışan, cıvata sıkılan bir insan gibi belirli bir pozisyona getirildiği mesleğinin genel ahlaki ilkelerinden ve genel ilkelerinden tamamen koptuğu bir işe doğru evriliyoruz. Sendika bu anlamda bizim için hep bir umut oluyor. Alternatif bir dünya, bir gelecek inşa edebilmek için mükemmel bir mücadele aracı. Bu araç sayesinde bu mesleğe tutunmaya çalışıyoruz. Yani sürdürebilmeye çalışıyoruz. Bu koşullar devam ettiği müddetçe, mesleğimizin de hem akademik anlamda hem özel eğitim alanında ya da bizim alanımızda çok da uzun vadede sürdürülebilir bir tarafı yok gibi gözüküyor.

Ayşe: Bu kadar çok konuşurken, birimler üzerinden bu kadar ayrı ayrı dertler yüklenmişken şunu fark ettim: Yani biz sene başında yapılan eğitim ödeneği için bile mücadele veriyoruz. Bunun yanı sıra yoldu, yemekti... Bunlar en temel ihtiyaçlar olduğu için bunlar adına mücadele vermemiz gerekiyor. Ama bizim biraz önce konuştuğumuz mesleki rahatsızlıklarımız üzerinden düşündüğümüzde bel fıtığımız var, boyun fıtığımız var, psikiyatrik problemlere doğru gidiyor ve biz kolumuzu kırsak ve rapor alsak, o yıl içinde öğretmenliğe devam edemeyebiliyoruz. Yani o kadar çok hak gaspı var ki ve o kadar temel bir noktadan “Neden sendikalı olmalıyız” diye yakalayabileceğimiz insani bir boyutu var ki olayın... Bu kadar can alıcı problemleri varken insanların - biz burada her hafta hukuk günleri, görüşme saatleri ayarlıyoruz -çoğunlukla arkadaşlar yalnızca lokal problemini çözmek üzere odaklanıyor. Yani o bencillik kaçınılmaz. Yabancılaştık da, makineleştik de, çarklar arasında vida da olduk. Yani hakikaten o dışlinin bir parçasıyız ama yani ne kadar da olsa vicdanen -her şeyden önce vicdanen- bir noktadan yakalamak zorundayız. Çünkü aynı şeylere maruz kaldığımız için bizi iyileştirecek olan tek şey umut. Yani bir arada durabilme, o direnci hissettirebilecek, “İyi insanlar da var” dedirtecek bir şeyler olmalı ki bunu sürdürebilelim. Bu belki çok duygusal bir nokta gibi ama ben sendikalılığın ve duygusallığın birbirinden çok bağımsız olmadığını düşünüyorum. Yani vicdani anlamda en temel haklardan yoksun kaldığımız için bu örgütlülük ihtiyacı kaçınılmaz. Ve o yüzden bugün çok daha fazla tutunabilmemiz gerekiyorken, bizim sistem içerisinde bu kadar örselenmiş olmamız; başka insanların sorunlarına kendimizi kapatıp sadece kendimize odaklanmış olmamız, daha kötü bir noktaya götürüyor bizi. Yani şöyle söyleyeyim: Mesela biz kendi aramızda taban maaş adına dedik ki 800 TL saat ücretinin altına düşmeyelim. Ortalama maaş da 60.000 TL’nin altında olmasın. Temel standartları düşündüğümüzde bunun içerisinde - biraz önce söylediğim - hastane masraflarımız, sağlıklı yaşamak için yapmamız gereken etkinliklerin masrafı yok. Özel sağlık sigortamız yok. Nadir birkaç kurumda tanınıyor bu haklar. Bunları bu maaşlarla ve çalışma koşullarıyla

karşılatabilmemiz ne zaman olarak mümkün ne finansal olarak mümkün. O zaman sen beni bu kadar hırpalıyorsun, bu kadar yoruyorsun, bunu telafi edecek olanaklar sağla. Kurumlar zarar etmeden bu hakları sağlayabilecekken, sağlamayıp bizi tam anlamıyla sömürüyorken mesleki onurumuz adına sendikali olup örgütlenmemiz gerektiğini düşünüyorum. Çok fazla mücadele vermemiz gerekiyor. Bireysel anlamda yaptığımız anlaşmalar bizim en büyük sıkıntımız. Bu anlaşmalar üzerinden düşünüldüğünde - işte biri 750'ye anlaştıysa kendini çok iyi hissedebiliyor ama diğer tarafta mesleğe yeni başlamış 20 yıllık öğretmene saat ücreti 400 teklif ediyorsa bir kolej, yeni başlayan bir öğretmene 50 ya da 100'den yukarı vermiyordur. Biz maruz kalıyoruz buna. Biz bile diyeceğim - o bile tırnak içinde tabii - ama mesleğe yeni başlayan arkadaşların sömürülme koşullarını düşündüğümüzde... Yani bizim bundan 20 yıl öncesinde stajyerlik bir 5-6 ay ya da bir sene en fazla. Onda da yine az çok ücret verilir. Bir yol/yemek ücreti ve cüzi bir maaş verilirdi en azından. Şimdi insanlara böyle bir ücret de verilmiyor. Hatta şöyle deniyor: "Hem tecrübe kazandıracağım hem de üstüne para mı vereceğim?" Ve seni o çarkın içerisine aldıktan sonra başka bir şey düşündürtmüyor. Özellikle sosyal bilimler ve fen bilimleri arasındaki farka baktığımızda, fenciler daha fazla çalışmak zorunda kaldığı için sosyal olaylara dahil olma şansları yok. Ama sosyal bilimler her zaman risktir. Tıpkı bunun gibi az çalışan öğretmen, öğretmenler odasında dedikodu üretiyor gibi bir algı yönetimiyle sosyalleşen öğretmeni riske dönüştürdüler. Yani özellikle sigara içen öğretmenler çok sevilmez çünkü en muhalif düşünceler o esnada ve bahçede, dışarıda olduğu için - öğretmenler odasından ayrı bir yapı olduğu için - oralarda örgütlenir. Yani sendikal örgütlenme adına da en müsait alanlardan biridir bir anlamda. Ama bu hakkımıza bile göz dikmiş bir patronla karşı karşıyayız. Bu anlamda bizim sendikal örgütlenmeden başka bir seçeneğimiz kalmadı diye düşünüyorum. Yapılabilecek çok şey var.

Nazım: Bir şey daha ekleyebilir miyim? Öğretmenlik çok özel bir ihtisas alanı ve profesyonellik gerektiren bir alan. Bu kadar profesyonel bir iş piyasalaşıp çok düşük ücretlere yapılar hale getirilmeye çalışıldıkça Öğretmen için büyük bir şok var. Çünkü mesela düşünsenize, yani bir sanayi işçisi, bir tarım işçisi, bir turizm işçisi, bir ulaşım işçisi, bir maden işçisi yaptığı işi biliyor ve işi de özümüyor. Ve onun örgütlenmesi, mücadelesi, sendikal faaliyetteki direnci; akademik anlamda bu kadar çok özel bir iş yapan birinin birdenbire, yani mali anlamda korkunç bir düzeye düşürülmesi; kendini bu kadar çok özel hisseden birinin diğeriyle bir araya gelmesi, mücadele etmesi kendine göre bir zorluk yaratıyor bence. Yani çünkü bir profesörün örgütlenme ihtiyacı bir işçi kadar değildir. Olmaz yani. Yani bu kadar çok piyasalaşmamış olmasından kaynaklı belki de. Ama bizim meslekte bu kadar çok piyasalaştıkça artık biz de öğretmen değiliz. Onlar da bize bunu söylüyorlar ve bizim örgütlenme alanımız 10 nolu iş kolu. Yani bizi bir işçi -yani beni- bir özel eğitim alanında profesyonelleşmiş, ihtisaslaşmış bir meslek olmaktan görmüyorum, seni diyor. Yani lokantada yemek dağıtan garsondan bir farkın yok. Bir turizm işçisinden bir farkın yok. Bir maden işçisinden bir farkın yok. Ve ben bir akademik, özel bir iş yaptığım algısını benden alıyor. Ve bizi de bir

işçi gibi örgütlenmeye zorluyor. İşin açıkçası meslekte hani mücadele gördükçe işçileşmek, emeğin bir tarafında olmak tabii ki değerli bir şey. Ama bu meslek buna daha yeni yeni alışmaya başladı. Yani öğretmenlerin de işçileştirildikleri ve aldıkları akademik eğitimin pek de bir karşılığı olmadığı, çok da özel bir iş yapmadıkları algısı oluştu. Çünkü bir şeyin değersizleşmesi onun yaygınlaşmasına bağlı, çoğalmasına bağlı. Orada da bir enflasyon yaşıyoruz. Yani bir öğretmen enflasyonu var çevremizde. Akademide de var, bizim sektörde de var. Ve enflasyonla beraber değersizleşen bir emek söz konusu.

Ayşe: Çünkü şöyle bir şey de var hocam, bu seneden örnek vereceğim. Konuşuyoruz bir kurum üzerinden. Kurumda sosyal bilimler öğretmeni bir arkadaş 3 güne 11 bin TL ücret alıyor, dedi aynı kurumda sayısal bir öğretmen arkadaş. Diğer çalışma arkadaşları, o kadar içselleştirmiş ki durumu, sözel alan olduğu için düşük olması normal hocam diye anlatıyor durumu aktaran arkadaş. Ne kadar alıyor hocam? 11 bin. Dedim, günlük 11 bin mi? Hayır. Bildiğiniz aylık. Haftada 3 tam gün çalışıyor, aylık 11 bin lira alıyor. Şimdi bu mesleği bu şekilde sürdürmeye çalıştıkları için - yani çalıştıkları için diyorum - biz sürdürmediğimiz

için bedel ödemeye devam eden sendikal öğretmenleriz. Yani bu anlamda sendikal örgütlenmenin iyi taraflarından biri bu tabii. En azından yalnız olmadığını ve daha güçlü durman gerektiği noktalarda birbirini gaza getirebilecek cümleleri bile biliyorsun. Patrona karşı kurabileceğin cümleleri kestirebiliyorsun. Hangi durumlarda onları köşeye sıkıştırabileceğin üzerine kafa yoruyorsun. Ama bu nasıl bir çaresizliktir ki bu maaşlar kabul ediliyor? Mesela tabii ki şu üsttencilik hoş değil. Yani BİM'de çalışsan bu para. Evet, BİM'de çalışsan çok daha iyisini alacaksın. Biraz önce söylediğiniz işçileşme durumu, belki de işçi olduğumuzu kabul ettiğimiz an haklarımızı çok daha iyi alabilmenin yollarını da öğreneceğiz. Yani örgütlenmenin yolu, gerçeğimizi kabullenmekten geçiyor. Mesleki üsttencilik yerine, "temizlik işçisiyle aynı maaşı mı alacağım?" demek yerine, kendi olanaklarımızı değiştirmenin yollarını bulmalıyız.

Nazım: Bizim kafamızda gerçekten yaptığımız işin profesyonelliği algısı var ya... Yani ben çok özel bir iş yapıyorum. Gerçekten de özel bir iş yapıyorum. Çünkü biz bu mesleği etik değerlerini benimsemiş insanlarız. Biz bu işin eğitimini alıyoruz ve severek, isteyerek bu işi falan tercih ettik ve bu alanda eğitim aldık. Ayda 10.000 lira, 15.000 lira, 20.000 liradaki bir ücretle bir alanda çalışmaya başladığın zaman - yani bir tarih öğretmenisin, coğrafya öğretmenisin, fizik öğretmenisin falan - mesleğinizi yaparken aldığınız ücret mesleğinize bakış açınız belirlemeye başlar. Mesleğe dair saygınız azalmaya başlar. Yani yaptığım işin bana karşılığı, yaptığı kazanım, bana sunduğu imkanlar bu.

Ayşe: Her şey metalaşüyor.

Nazım: Metalaşıyor. Bu metalaşma, karşımda bu hizmeti alan kişinin bana bakış açısını da belirleyecektir. Yani öğrenci şuna bakacak: "Ya, bu şu kadar ücrete çalışan bir insanken ben ondan nasıl bir akademik eğitimden bahsedebilirim?" Yani aldığımız şey, karşılıklı yapılan işe dair saygı tamamen ortadan kalkıyor.

Şule: Bunun birebir yaşadığım bir an oldu, paylaşmak isterim kısaca. Yani toplumda ve öğrencilerin gözünde itibarımız gitgide azalıyor ve zayıflıyor. Bir gün dersin ortasında bir öğrencim - öğrenciler bazen ders dinliyor gibi yapar ama başka bir şey düşünür ya - o an durdu ve dedi ki: "Siz hangi üniversiteden mezunsunuz?" dedi. Ben de söyledim, yani Ankara'da köklü bir üniversite. O ismi duyunca şaşırdı. Dedi ki, "O kadar köklü bir üniversiteden mezunsunuz, niye öğretmenlik yapıyorsunuz?" dedi. O an buz gibi oldum, böyle tüylerim diken diken oldu ve çocuğa sakın bir şekilde şunu anlattım: Öğretmenlik zaten zor bir görev, karmaşık bir görev. Zaten bilimsel bir iş. Zaten böyle bir bilim yapman gerekiyor. Ama o an çocuğun gözünde gördüm, algılamadı pek anlatmak istediğimi. Tam sizin dediğinizle burada paralel olan bir durum var. Bir de bir şey daha eklemek istiyorum. Siz bahsettiniz hocam, patrona karşı nasıl bir yerde durmamız gerektiğini de aslında sendikada görüyoruz, deneyimliyoruz, birbirimize öğretiyoruz. Ben işten ayrılma sürecinde -özel okuldan işten ayrılırken- tazminatımla ilgili bir pazarlık sürecine girdik. Ve patron bana şöyle dedi: "Pazarlık yapacağız, bana yardımcı ol. Eğer yardımcı olmazsan, dedi, bizim

patronların bir WhatsApp grubu var. Bu konuda bize zorluk çıkaran öğretmenleri orada paylaşıyoruz. Ve bir daha onlarla çalışmıyoruz. Bunu bilerek benimle pazarlık yap” dedi. Ya o an hani onun üslubuyla bir çatışmaya girmek istemedim ama içimden dedim ki: Tamam senin WhatsApp grubun varsa bizim de sendikamız var.

Nazım: Biz de patronları teşhir ediyoruz, okulları teşhir ediyoruz.

Şule: Tabii ki onların yaptığı şey yanlış. Hakkını arayan bir öğretmenin önüne geçiyorlar. Ama bir sendikada bu paylaşımı yapmak bence çok değerli. Bilhassa birbirimize okul sorup “Bu okul öğretmenin haklarını gasp ediyor mu?” diye böyle ciddi bir bilgi akışı oluyor. Bunu da çok değerli buluyorum o açıdan.

Mehmet: Şimdi bu aşamada şunu söylemek lazım. Özel Sektör Öğretmenleri Sendikası 4. yaşının içerisinde şu an. Daha 4. yaşı dolmadı ama daha 1,5 yaş içerisinde - aslında Türkiye'deki işçi sendikaları tarihine baktığımız zaman - işçi sendikaları içerisinde bir yılda en hızlı büyüyen sendika oldu. %808 büyüme kat etti. Biz bunu çok önemli ve kritik görüyoruz. Bunu sadece sendikanın bir başarısı vs. gibi süsleyip püslemek gibi bir şeyin içerisine girmiyoruz. Buna şu açıdan bakıyoruz mesela: Bunun ne kadar hayati, ne kadar kritik, ne kadar yaşamsal bir dönemeç olduğuna bakıyoruz. Demek ki 1,5 yıl içerisinde yaklaşık 10.000 üyeye ulaşan bir sendikanın nasıl sendikalaşma noktasında hayati bir işleve sahip olduğunu görüyoruz biz burada. Bunun özellikle pandemi döneminde tohumları atıldı ve pandemiden biraz sonra - pandemi bitiminden biraz sonra - artık hukuki olarak hayata geçti. Ağustos 2021 yılında doğdu sendika. Ve o pandemide de zaten artık bütün böyle kısa çalışma ödenekleriyle, maaşın %25'inin kesilmesiyle, sıfır yatan sigorta primleriyle... 11 ay sigortasının yatmamasıyla emekliliğimizin ne olacağını bilmiyoruz. Artık boğazımızı aştı yani sorunlar ve bu noktada artık sendika kurulma fikri tamamen olgunlaştı. Demek ki yüz binlerce eğitim emekçisi - özel öğretim kurumlarındaki ve vakıf üniversitelerindeki emekçi - bu sorunları gördü ve buraya aktı, buraya kanalize oldu. Artık burada bir mücadele alanını zaten arıyordu. O noktada öğretmen sendikası kuruldu. Öğretmen sendikası da çok doğru ilkelerle, doğru insanlarla, sendikal anlamda ne yapması gerektiğinin farkında olan insanlarla bu yola çıktılar. Ve yaptıkları fiili mücadelenin yanında diplomatik hareketleriyle diplomaside Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden, eğitim bakanlığına, oradan çalışma bakanlığına kadar girip çıkmadıkları, en alttan en yukarıya kadar bakanlık katına kadar girip çıkmadıkları yer kalmadı. Ve bu noktada da çok önemli diplomatik kazanımlar ortaya çıktı. Geldiğimiz son süreçte bir yıl önce büyük bir eğitim nöbeti yaptı sendika. 52 gün nöbet tuttu. Türkiye'nin dört bir yanından - Diyarbakır'dan, Samsun'dan, Antalya'dan, İzmir'den - çeşitli yerlerden Ankara'da meclis önünde 52 gün nöbet tuttu. Taban maaş hakkı için bir yıl sonra o taban maaş hakkını 4 ana talebe dönüştürdü. O 4 ana talep, taban maaş, belirli süreli sözleşmelerin yok edilmesi. Çünkü belirli süreli sözleşmeyle bir öğretmen kilitlenmiş, hapsedilmiş olur. “Yarını düşüneneğim” diye az önce vakıf üniversitesindeki hocam da bahsetmişti hatırlarsanız. Ben yarın ne olacağımı düşünerek bilim üretemem. Yarın ne olacağımı düşünerek bir öğrenciye eleştirel

düşünmeyi, sorgulatmayı, tarihten sorgulamayı, edebiyattan sorgulamayı öğretemem. Dolayısıyla da ben burada en azından 3 yıl, 5 yıl bir şekilde çalışmalıyım ki kendimi güvence altına almalıyım. Ki ahlaka mugayir - gerçekten kanıtlanabilecek ahlaka mugayir - bir davranış yapmadığım sürece bu kurumdan çıkmak zorunda kalmayayım. Dolayısıyla bunu sağlayabilen bir öğretmen de ister bir işverene bağlı olsun, ister devlette atanan bir öğretmen olsun (ki devletteki, kamudaki öğretmenlerimizin de nasıl bir boyunduruk altında olduğunu biliyoruz bürokratik anlamda), rahat çalışır, özgür çalışır, özgürce öğretir, öğrenciyi de o şekilde yetiştirir. Bu döngü Türkiye'nin geleceğin döngüsüdür. O yüzden belirsiz süreli sözleşmeler mutlaka olmak zorunda. 10 nolu iş kolundan bahsettik. Buradan çıkmamız lazım bizim. Buradan çıkıp yepyeni bir eğitim ve güzel sanatlar iş kolunun kurulması gerekiyor. 450 bin eğitim emekçisinin buraya akması gerekiyor. Burada toplu iş sözleşmesinin ve grev hakkının gelmesi gerekiyor. Bunun yanında da özlük haklarında kamudaki öğretmen arkadaşlarla bir eşitliğe gidilmesi gerekiyor. Nedir bunlar? Eğitim ödenğinde, yaz tatillerinde, yeşil pasaportta, özellikle bu gibi durumlarda öğretmenin hakkını alması gerekiyor. Kamudaki öğretmen gibi. Yeşil pasaport çok fazla talep olarak geliyor. Diyor ki öğretmen: "Ben işte Avrupa'da arkadaşlarım gidiyor. Kamudaki arkadaşlarım gidiyor. Orada istediği yerde eğitim alıyorlar. Ama ben burada Türkiye'de kısılp kalıyorum. Oradaki eğitimi ben alamıyorum." Sadece bu açıdan bile yeşil pasaport hayati bir önemdeyken, hani özel dediğimiz -tırnak içerisinde- ilüzyon, özel nasıl bir özellik katıyor ki öğretmene? Yarın işte özele giren öğrenciye iyi bir eğitim, nitelikli bir eğitim versin. Bu yüzden 4. ana talep de çok hayati ve kritik. Bu noktada da sendikanın son yürüyüşü ile birlikte artık Çalışma Bakanlığı da önemli bir toplantıya resmi yazıyı yolladı. İşte TÖDER gibi, ÖZDER gibi... Bunun yanında işte büyük patron dernekleridir bunlar. TÖZOK gibi patron derneklerin yanında MEB teftiş kurulu, Çalışma Bakanlığı'nın teftiş kurulu - bunların içerisinde olduğu bir alanda - Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü, Çalışma Genel Müdürlüğü ve bir de Özel Sektör Öğretmenleri Sendikası'nın olduğu büyük bir toplantı olacak. Bu toplantı bugüne kadar Özel Öğretim Kurumları alanında yapılmış en büyük toplantı olacak ve patronlar doğrudan doğruya öğretmen sendikasını muhatap almış olacaklar. Bu muhataplıkta da biz artık sorunlarımızdan, bu saydığımız 4 ana talepten mutlaka bir, birkaç tanesine artık çözüm bulunacağı noktasında inancımız tam ve bu noktada zaten mücadeleyi öğretmenlerin artık omuzlaması gerekiyor. Sendikalaşma noktasında gayretlerini, çabalarını korkmadan, çekinmeden 12.000 öğretmen gibi dile getirmesi gerekiyor ki biz yarınlara güvenceyle, yarınlara insanlık onuruna, insanca çalışacak ve öğretmenliği yaşatacak bir noktada bakabilelim. Öğretmenliği yaşatmak istiyorsak tabii ki. Bu öğretmenlik mesleğini onuruyla yapmak istiyorsak.

Dilek: Çok teşekkürler arkadaşlar emeğinize sağlık.